

II RIIGIKOGU

9. istungjärk. **Protokoll nr. 288 (36).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 2. detsembril
1925. a. kell 5 p. 1.

Kokku on tulnud 83 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: sõjaminister **J. Soots**, välisminister **A. Birk**, siseminister **K. Einbund**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, teedeminister **K. Virma**, põllutööminister **A. Kerem**, kohtuminister **R. Gabrel**, haridusnõunik **J. Kiivet**.

Päevakord:

1. Veeühisuste seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
2. Maaparanduslaenu fondi seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
3. Riigi metsatööstuse põhimäärus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.
4. Tööstuslike koolide seadus — III lugemisel.
5. Üldise arvepidamise seaduse (S. K. VIII k. 2. j. 1914. a. väljaanne) § 373. märkus 1. muutmise seadus — II lugemisel.
6. Majanduskoolide seadus — II lugemisel.
7. Vabatahtliku tuletõrje ühingute tuletõrje komandode liikmete pensioni- ja toetusraha seadus — II lugemisel.
8. Posti-telegraafi seaduse täiendamise seadus — II lugemisel.
9. Notariaalseaduse VI jaotuse (S. K. XVI k. I. j. 1914. a. väljaanne) muutmise seadus — II lugemisel.
10. Ainete hindade ja veokulude üle andmete kogumise seadus — II lugemisel.
11. Randvere-Piirita tee õiendamiseks maa võõrandamise seadus — II lugemisel.
12. Hangeldamise (spekulatsiooni) ja liigkasuvõtmise vastu antud määruse § 19. muutmise seadus — II lugemisel.
13. Tööliste haiguse korral kindlustamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
14. Endise Eestimaa avaliku hoolekandetasutuse varanduste Tallinna linnale andmise seadus — II lugemisel.
15. Üldise arveseaduse täiendamise seadus — II lugemisel.
16. Tsiviilkohtupidamise seaduse muutmise seadus varanduste aresti alla panemise, hoiuleandmise ja müügi asjus — II lugemisel.
17. Piimasaaduste väljaveo kontrolli seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
18. Seisuste kaotamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.
19. Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus — II lugemisel.
20. Riigiteenijate ühekordse toetuse seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
21. Välismaalastele kinnisvarade omandamise ja kasutamise keelu osalise kaotamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
22. Eesti riigikontrolli ajutise seaduse täiendamise seadus — riigikontrolli seaduse komisjoni ettepanek.
23. Tsiviilkohtupidamise seaduse muutmise seadus kohtuotsuste täitmise asjus — üldkomisjoni ettepanek.
24. Petserimaal ja Narva-tagusel maa-alal valla vaestelastekohtute asutamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
25. Sõjaministeeriumile laske- ja laagriplatsi asutamiseks Petseri maakonnas tarvilikkude maa-alade sundvõõrandamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
26. Riigi turbatööstuse põhimäärused — I lugemisel.
27. Ühingute ja nende liitude seadus — üldkomisjoni ettepanek.
28. Ühingute, seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
29. Mõnede seltside, ühisuste ja nende liitude likvideerimise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
30. Falkspargi Tallinna linnale üleandmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
31. Vähemusrahvuste keelte seadus — üldkomisjoni ettepanek.
32. Eesti vabariigi keele seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **T. Kalbus**, vahepeal esimees **A. Rei**.

Sekretäri kohal abisekretäär **L. Raudkepp**.

Koosolek algab kell 5.05 min.

Juhataja **T. Kalbus**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. Päevakorra vastuvõtmine. Päevakorra kohta sõna ei soovita — loen päevakorra vastuvõetuks.

Enne päevakorra juurde asumist on sõna sekretäiril teadaande korras.

2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. Sekretäär **L. Raudkepp**: Riigikogu juhatus poolt on komisjonidesse antud järgmised seaduseelnõud:

1. Sisseveo-tolli põhitariifi osalise muutmise kava — rahaasjanduse komisjoni.

2. Piirituse, viina, napsi ja likööri müügi seaduste osalise tühistamise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

3. Kuldbilanside seadus — üldkomisjoni.

3. Teadaandmine Riigikogu liikmete koosolekuil puudumiste kohta novembrikuul. Sekretäär **L. Raudkepp** kannab ette tähen- datud teadaande (vaata ot- suste protokoll nr. 288(36) lisa nr. 3.).

4. Veeühisuste seadus — redaktsioon. Redaktsiooni kom- misjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääleta- misel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni paran- dused 1—22.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigiko- gule ette, vastu võtta „Veeühisuste seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolman- dal lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 1. Selle seaduse, p. o. Käesoleva seaduse.

2. Sealsamas § 8, § 11, § 20, § 45 loet- lemisel võtta numbrite asemele tähed.

3. § 1, lit. f), enne p. 6: puhtakshoiuks, p. o. puhashoidmiseks.

4. § 1, lit. a) vastu võtta: Veejuhete asutamiseks ja alalhoidmiseks põhjavee alan- damise või tõstmise ning suurvee äravoolu otstarbel.

5. § 3, kolmas rida, § 9 neljas rida, § 10 kolmas rida, § 14 esimene rida, § 16 esimene

rida, § 22 teine rida, § 23 teine rida, § 23 esimene rida, § 46 viimane rida, § 51 esimene rida, § 52 teine rida, § 54 kolmas ja viies rida: ehk, peab olema või.

6. § 4 kolmas rida: kustutada „ühtlasi“.

7. § 5, viimane lause vastu võtta: Valla- valitsus on kohustatud kaasa andma oma esitaja eeltöötegitajale viimase kulul, kes tarbe- korral ära hindab ka eeltöödega seotud kahjud.

8. § 6: Kahe viimase lause asemele esi- meses lõikes võtta: Kahjutasu summa maksab asutaja kahjusajale välja, vastasel korral paneb vallavalitsus seisma eeltööde tegemise.

9. Sealsamas, teine lõige vastu võtta: Eeltöödetegija on kohustatud sisse maksuma vallavalitsusele kahjutasu kindlustamiseks valla- valitsuse esitaja poolt kindlaksmääratud summa.

10. § 12, kolmas rida: kustutada „kind- laks“.

11. § 16 vastu võtta: Ühisuse korraldusse võetud maa-ala omanik või põline tarvitaja vabastatakse korraldusse võetud maa-alale vas- tavalt määratud aja jooksul (§ 15) kõigist kohustustest ja õigustest ühisuse suhtes.

12. § 19 vastu võtta: Pärast veeühisuse asutamise loa andmist ei loeta ühtki vastu- lauset takistuseks ühisuse tegevuse alusta- misele.

13. § 22 vastu võtta: Ühisuse liikmete ühehääleline otsus on tarvilik põhikirja muut- miseks, millega ühisus saab uue otstarbe, või ühisuse kuludest osavõtmise või hääleta- mise korra muutmiseks; teiste muudatuste korral on tarvilik hääleteenamusega tehtud peakoosoleku otsus. Põhikirja muudatused kinnitab keskveekomisjon ja avaldab § 21. ettenähtud korras.

14. § 29, teine rida: mittevastuvõetud tema, p. o. tagasilükata.

15. § 32 vastu võtta: Ühisuse tegevuse kestusel võib liige ühisusest välja astuda pea- koosoleku nõusolekul, või oma nõudmisel vabastatud saada maakonna veekomisjoni poolt liikme kohustustest ja õigustest, kui selgub, et ühisus ei anna temale tulu.

16. § 35. teine lõige vastu võtta: Ühisuse asutamiseks ühisuse kanda võetavad häda- tarvilikud kulud kinnitab peakoosolek.

17. § 38 teises lauses vastu võtta: ...kas need tööd on tarvilikud või mitte veeühisuse ülesannete teostamiseks.

18. § 41 teise lause algul vastu võtta: Kaebus tuleb esitada juhatusesele, kes selle edasi saadab jne.

19. § 42, viies rida: see, kelle kahjuks maakonna veekomisjon otsuse tegi, p. o. kaotaja pool.

20. Sealsamas, üheksas rida: trahvida, p. o. karistada.

21. § 43, teine lause: Keskkevekommissjoni, p. o. Viimase.

22. § 49, teine rida: kokkukõllasse viimises, p. o. kokkukõlastamises.

5. Maaparan- Redaktsiooni kom-
duslaenu fondi misjoni aruandja **O.**
seadus — **Gustavson** kannab
redaktsioon. ette ja eraldi hääleta-

misel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—6.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette, vastu võtta „Maaparanuslaenu fondi seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul, järgmiste muudatustega:

1. § 4 teine rida, teise lõike esimene rida, § 11 kolmas rida, § 12 neljas ja kuues rida: ehk, p. o. või.

2. § 5 lit. b) viimane rida, lit. c) kolmas rida, lit. d): tähtaeg, p. o. kestus.

3. § 6 esimene rida: plaani, p. o. kava.

4. Sealsamas kolmas rida: tarvisminevate, p. o. tarvilikkude.

5. § 10 kolmas rida: kustutada sõnad: kui see määratud on.

6. § 12 kolmas rida: Ei pea laenusaja tehtud tööd korras, p. o. vastasel korral.

6. Riigi metsa- Redaktsiooni kom-
tööstuse põhi- misjoni aruandja **O.**
määrus — **Gustavson** kannab
redaktsioon. ette ja eraldi hääleta-

misel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—14.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Riigi metsatööstuse põhimääruse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul, järgmiste muudatustega:

1. § 9 teine lõige, teine ja viimane rida: ette panna, p. o. esitada.

2. Sealsamas, neljas rida: vastu toimetab, p. o. tegutseb... vastaselt.

3. § 10: mitte vähem kui üks kord, p. o. vähemalt kord.

4. Sealsamas, neljas lõige teine rida: näeb selleks tarviduse olevat, p. o. loeb selle tarvilikuks.

5. § 14. lõpuosa vastu võtta: mille kirjutavad alla kõik osavõtjad.

6. Sealsamas teine lõige: kustutada „siis“.

7. Sealsamas kolmas lõige teine rida: kustutada: „hiljem“.

8. § 19 kolmas rida: tarvisminevaid, p. o. tarvilikke.

9. § 20 teine rida:... remonttöid, välja-veoteede p. o. remonttöid, samuti välja-veoteede.

10. Sealsamas viies rida: nõusolekul kunni, p. o. nõusolekul aga kunni.

11. Sealsamas, teine rida lõpult: äranägemise järele, p. o. äranägemisel.

12. § 21 kolmas rida oma, p. o. nende.

13. § 29, lõpp: sissetulekuks, p. o. sissetulekute arvele.

14. § 30 teine rida: selle, p. o. metsatööstuse.

7. Tööstuslik- Hariduskommissjoni
kude koolide aruandja **J. Voiman**
seadus — III kannab ette ja eraldi
lugemisel. hääletamisel võetakse

vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—44.

Tööstuslikkude koolide seadus.

I. Üldised määrused.

A. Laad.

§ 1. Tööstuslikkude koolide eriülesandeks on tööstusliku kutsehariduse andmine oma õpilastele, nende ettevalmistamine õppinud töölisteks ja tehnilisteks jõududeks, vastavalt erialale.

§ 2. Tööstuslikke koole võib korraldada igasuguse tööstuse ning käsitöö ja tehnikaharu alal, kas eraldi iga haru kohta või mitu haru ühendatult.

§ 3. Tööstuslikud koolid võivad olla ühis- või lahuskoolid — selle järgi, kuidas otsustab ülalpidaja.

§ 4. Tööstuslikud koolid jagunevad: tööstuskoolideks ja tööstusõpilaste koolideks.

Ühes koolis võivad olla ühendatud ka mõlemad liigid.

§ 5. Tööstuskoolid valmistavad ette praktiliselt töökodades ning laboratooriumides ja teoreetiliselt klassitundides:

a) õppinud töölisi, kes oma eriala (puu- ja metalltööd, õmblemine, kudumine, tekstiilalad, nahatööd, klaasitööd ja t.) oskust tegelikult täiesti tunnevad ja kes vastavad oma teadmistes ja võimistes meistri kutse nõuetele;

b) tehnilisi jõude — tehniku abilisi, kümnikuid, mehaanikuid, masiniste, montööre, instruktoreid j. t.;

d) õppinud majapidajaid ja majapidamise instruktoreid.

§ 6. Valmistades omi õpilasi õppinud töö- lise kutsele annavad tööstusõpilaste koolid teatud nädalapäevil või õhtuil neile, töös-

tusharule vastavalt, teadmisi, võimisi ja võimalikul korral ka oskusi — täienduseks tööstuse oskuse õppimisele era-, omavalitsuse ja riigi tööstusettevõtetes, kus kooliõpilased tööstusõpilastena või töölistena tegevad.

§ 7. Peale § 4. nimetatud õppeasutuste võib avada tööstuslike koolide juures või neist lahus eriainelisi ja oskuslikke kursusi, täiendus ja eriklasse, milliste kohta käivad määrused ja õppekavad annab või kinnitab haridusministeerium kokkuleppel vastavalt kaubandus-tööstus-, põllutöö- või teedeministeeriumiga.

B. Asutamine ja ülalpidamine.

§ 8. Tööstuslikud koolid asutatakse ja peetakse üleval kas riigi, omavalitsuse, eraseeltside või eraisikute poolt.

§ 9. Riigi poolt ülalpeetava või riigilt toetust nõudva tööstusliku kooli avamine sünnib Vabariigi Valitsuse otsusel haridusministri ettepanekul, kokkuleppel vastavalt kaubandus-tööstus-, põllutöö- või teedeministriiga, peale tarviliku krediidi määramist Riigikogu poolt. Teiste tööstuslike koolide avamise küsimuse otsustab haridusministeerium, kokkuleppel vastavalt kaubandus-tööstus-, põllutöö- või teedeministeeriumiga, vastava maakonna- või linnavalitsuse ettepanekul.

§ 10. Omavalitsuste poolt ülalpeetavate avalikkude tööstuslike koolide õpetajate palgad maksab riik.

Avalikkude koolide asetäitjate eratööstuslike koolide õpetajate palkade riigi kandavõtmise kui ka neile koolidele toetuse andmine kuni 50% sisseseade kuludest sünnib Vabariigi Valitsuse otsusel haridusministri ettepanekul, peale tarviliku krediidi lubamist Riigikogu poolt.

§ 11. Riigi tööstuslike koolide sulgumine ja teiste riigi poolt õpetajate palkadeks toetust saavate tööstuslike koolide toetamise lõpetamine sünnib Vabariigi Valitsuse sellekohase otsuse põhjal.

§ 12. Tööstusõpilaste ja riigi ning omavalitsuste poolt ülalpeetavais avalikkudes tööstuskoolides õppemaksu ei ole, välja arvatud need omavalitsuste poolt ülalpeetavad tööstuskoolid, mille avamise tingimustes õppemaksu võtmise võimalus on ette nähtud. Neis viimastes ja erakoolides, milliste ülalpidamist riik toetab, määrab õppemaksu suuruse kui ka õppemaksust vabastatavate kehvamate õpilaste protsendi alammäära kooli ülalpidaja haridusministeeriumi kinnitusel.

§ 13. Avalikkudes koolides, milles õppemaksu võtmine võimalik, moodustavad õppemaksust sissetulnud summad kooli erisummad, mida tarvitab kooli ülalpidaja sama kooli

tarvete täitmiseks, eestkätt õppevahendite muretsemiseks ja õpilaste toetamiseks.

§ 14. Tööstuskoolide juures võib avada haridusministeeriumi poolt kinnitatavate määruste põhjal ühiselumaja õpilastele.

D. Õppeaeg.

§ 15. Avaliku tööstusliku kooli kursus kestab 2—3 aastat — vastavalt tööstusalale ja kooli tüübile.

§ 16. Kooliaasta kestab 1. augustist kuni järgmise aasta 31. juulini.

§ 17. Tegelik õppetöö kestuse aasta kohta igas tööstusliku kooli liigis määrab haridusministeerium, kokkuleppel vastavalt kaubandus-tööstus-, põllutöö- või teedeministeeriumiga.

Õppetöö alguse, lõpu, vaheajad ja üldised ning kohalikud pühad määrab ära haridusministeerium, selle juures silmas pidades kohalikke olusid.

§ 18. Tööstuslikud koolid jagunevad õppeaastate või semestrite arvule vastavalt klassideks, mis nimetatakse õppeaastate või semestrite järgi I, II, III jne. klassiks (semestri-klassiks).

E. Ülevalve, juhatamine ja korraldamine.

§ 19. Tööstuslikud koolid alluvad (omavalitsuse ja erakoolid maakonna või linna koolivalitsuse kaudu) haridusministeeriumile ja korraldavad oma tegevust viimase poolt antavate juhtnõuude ja määruste järgi. Määruste kokkuseadmisel haridusministeerium lepib kokku vastavalt kaubandus-tööstus-, põllutöö- või teedeministeeriumiga.

Üksiku tööstusliku kooli tegevust juhivad ja korraldavad: a) kooli juhataja, b) pedagoogikanõukogu ja d) hoolekogu neis koolides, kus see moodustatud.

II. Õppeosa.

§ 20. Kõigis tööstuslike koolides õpetatakse:

a) kutsealal tarvilikke üldhariduslike aineid, kusjuures läbivõtmise ulatus ja laad määratakse vastavalt kutseala vajadusele;

b) eriaineid kutsealale vastavalt.

Eriti õpetatakse tööstuskoolis tegelikku tööoskust ja muid kutsealal tarvilikke oskusi kas kooli töökodades või mujal kooli korraldusel. Tööstusõpilased omandavad pea tööoskuse väljaspool kooli — tööstusettevõtetes, ja täiendavalt võimaluse korral koolis.

Peale ülalnimetatud ainete võib haridusministeeriumi loal õpetada laulmist ja võimlemist.

§ 21. Avalikkudes tööstuslikkudes koolides määrab oskustööde laadi ning ulatuse ja aineistiku ning paneb maksma tunni- ja õppekavad haridusministeerium, kokkuleppel vastavalt kaubandus-tööstus-, põllutöö- või teedeministeeriumiga, teistes tööstuslikkudes koolides — kooli ülalpidaja haridusministeeriumi kinnitusele.

Pedagoogikanõukogud võivad maakonna või linna koolivalitsuse, riigikoolides haridusministeeriumi loal ette võtta vähemaid ajutisi muudatusi tunni- ja õppekavades.

§ 22. Õpitavate ainete tundide koguarvu ülemmäärana iga kooli liigi kohta määrab kindlaks haridusministeerium, kokkuleppel vastavalt kaubandus-tööstus-, põllutöö- või teedeministeeriumiga.

§ 23. Aastaklassi läbitemiseks kulub normaalselt üks õppeaasta, semestriklassi lõpetamiseks pool osa õppeaastast.

§ 24. Tööstuskoolis ei või õpilast jätta ühte aastaklassi kauemaks kui kaheks õppeaastaks, semestriklassi — kauemaks kui üheks aastaks. Kui õpilane selle aja kestel klassi kursust ei ole lõpetanud, arvatakse ta koolist lahkunuks. Iseäralikkudel põhjustel võib haridusministeeriumi loaga õpilast ka kauemaks ajaks klassi jätta.

§ 25. Õpilased viiakse ühest klassist teise ja tunnustatakse kooli kursuse lõpetanuks pedagoogikanõukogu otsusega õpilase üldise õppetöö edu ja vaimlise arenemise järgi, haridusministeeriumi poolt määratud korras.

§ 26. Igas tööstuslikus koolis peavad olema tarvilikud sisseseaded, õppevahendid, õpilaste ja õpetajate raamatukogud, tööstuskoolides peale selle veel tarvilikud õppetöökojad.

§ 27. Igas tööstuskoolis peab olema kooli-apteek tarvilikkude arstimisvahenditega.

III. Õpilased.

§ 28. Tööstuskooli esimesse klassi võetakse vastu algkooli kuue klassi lõpetajaid ilma eksamita ja ajutiselt sellekohase eksamiga neid, kes ei ole kuueklassilise algkooli kursust lõpetanud. On kooli astuda soovijaid enam kui koolis vabu kohti, siis võetakse õpilasi vastu võistluseksamiga, mille laadi määrab haridusministeerium. Esimesse klassi astuja vanuse alammäär ei või olla üheski kooli liigis alla 13 aastat. Lähemalt määrab vanuse alammäärana iga liigi kohta haridusministeerium.

§ 29. Tööstusõpilaste kooli esimesse klassi võetakse vastu isikuid, kes tööstusettevõtetes õpilastena või töölisena töötavad, või on töötanud ja kes sunduslikule algkooli kursusele vastavaid teadmisi — peajasjalikult matemaatikas ja Eesti keeles omandanud.

Haridusministeeriumil on õigus kooliastujailt nõuetavate teadmiste alammäärana ajutiselt vähendada — vastavalt üldisele tööstusettevõtete õpilaste ja tööliste haridustasapinnale.

§ 30. Nende tööstusõpilaste tarvis, kelle teadmised ei vasta esimesse klassi astumise nõuete alammääradele, avatakse eelklass, mille kursuse kestus 1—2 aastat. Eelklassi üksikuid aineid võib õppida ka I klassi õpilane, kellele see pedagoogika-nõukogu poolt tarvilikuks tunnustatud. Õpilaste arvu, mis eelklassi avamiseks tarvilik, määrab koolides, kus riik õppejõudude palgad maksab, haridusministeerium.

§ 31. Kui tööstusõpilaste koolis on vabu kohte, võib erakordselt võtta kooli vastu õpilasteks ka isikuid, kes tööstus-ettevõtetes samal ajal tegevad ei ole.

§ 32. Tööstusõpilaste koolis võib soovikorral õppida mitte kõiki vastava klassi aineid, vaid üksikuid aineid, kusjuures niisugused õppijad kannavad vabaõppija nime. Kui vabaõppija kõigis sunduslikuis aineis täidab kõik nõudmised, olgugi normaalsest kauema aja kestel, siis omandab tema samad õigused, mis õpilased, kes kooli kursuse lõpetanud.

§ 33. Õpilaste arv tööstusliku kooli töökojas ühe meister-instruktori kohta on normaalselt 20 ja klassis ühe õpetaja kohta 40. Koolides, kus riik õpetajate palgad maksab, on uute kõrvalklasside avamiseks ja iga-aastaseks edasipidamiseks haridusministeeriumi luba tarvilik.

Õpilaste arvu alammäärana kohta, mille juures klassi avamine võimalik, otsustab haridusministeerium.

§ 34. Tööstusliku kooli esimesest kõrge- matesse klassidesse ja kooliaasta kestel võetakse vastu vastava vanusega kooli astuda soovijaid ainult sellekohase eksamiga.

§ 35. Tööstuskooli astuda soovijad, nende vanemad või eestkostjad annavad koolijuhatajale palvekirja ja lisavad sinna juurde: a) tunnistuse eelhariduse kohta, b) vanuse, rahvuse ja riikkondsuse tunnistuse. Kooli astujad vaadatakse läbi kooliarsti poolt. Vastu ei võeta neid, kelle tervislik seisukord kaasõpilastele kardetav. Samuti ei võeta tööstuskoolidesse neid, kelle kehaehitus ja tervislik seisukord õppimist ja töötamist vastaval oskusalal ei võimalda.

§ 36. Avaliku tööstusliku kooli täieliku kursuse lõpetaja, kellel on küllaldasi teadmisi ja võimisi koolis õpetatavais aineis ning vastaval tööstusalal tarvilikku tööoskust, millist oskust õpilane on õppinud kas kooli töökodades või väljaspool kooli korraldusel või tööstusõpilaste kooli õpilasena eratööstusettevõtetes, saab tunnistuse, mis selle omanikule kooli

lõpetamisel annab õppinud töölise või muu vastava kutse vastaval erialal.

Haridusministeerium, kokkuleppel vastavalt kaubandus-tööstus-, põllutöö- või teedeministeeriumiga, teeb eraldi korraldused iga iseliiki kuuluva kooli kursuse lõpetajate õppinud töölise nimetuse kokkukõlastamiseks vastava töö-ala nimetusega. Samas korras teeb haridusministeerium korralduse koolilõpetamise korra ja tööskuse ning teadmiste ja võimiste katsumise kohta.

§ 37. Enne kursuse lõpetamist koolist lahkuvale õpilasele annab kool tema töö tagajärgede kohta sellekohase tunnistuse.

§ 38. Tööstuslike koolide õpilased, kes õpilastena või töolistena koolitöökodades ja ettevõtetes või eratööstuslike ettevõtetes tegevad, loetakse tööstuses õpilaste hulka ja ei võeta kui töölisi arvesse tööstusliku maksu määramisel ettevõtte peremehele.

§ 39. Tööstusõpilaste kooli juhatajal või tema poolt volitatud isikul on õigus tööstus-ettevõtetes, kus selle kooli õpilased õpilastena või töolistena tegevuses, vaatamas käia ja seal õpilaste kohta teateid ja andmeid küsida.

§ 40. Tööstusõpilaste kooliskäimise korra ja kohustuse, nende tööaja kestuse tööstus-ettevõtetes ja kooliskäimiseks tööstustabastamise aja samuti nende töötamise viisi kohta eratööstusettevõtetes on Vabariigi Valitsusel õigus anda erimäärusi.

§ 41. Tööstuskooli lõpetaja, kui ta pärast õppinud töölise kutsetunnistuse saamist vastaval tööstuse erialal vähemalt viis aastat heade tagajärgedega töötanud ja 25 aastat vanaks saanud, võib omandada korras, mis haridusministeeriumi poolt, kokkuleppel kaubandus-tööstus-, põllutöö- või teedeministeeriumiga, kindlaks määratakse, meistri kutsetunnistuse, vastavalt tööstusharule.

§ 42. Tööstusliku kooli õpilased saavad sõjaväkke astumiseks ajapikendust kunni 22 eluaasta lõpuni.

§ 43. Tööstusliku erakooli õpilased võivad saada avalikkude koolide õpilaste õigused haridusministeeriumi erioatsuse põhjal või üldises haridusministeeriumi korralduses ettenähtud korras.

IV. Ametisolevad isikud.

§ 44. Tööstuslikus koolis on ametis järgmised isikud: a) juhataja, b) meister-instruktorid, d) õpetajad, e) arst, f) asjaajaja ja kantseleiametnik — tarvidust mööda, g) teenijad.

Aruandja **J. Voiman** (loeb):

§ 45. Tööstusliku kooli juhatajaks võib olla isik, kellel on:

a) meistri kutsele vastav oskuslik vilumus kooli erialal ühes keskkoolile vastava üld- või tehnilise haridusega, või

b) keskkoolile vastav üldharidus tööstusele vastava eriaine õpetaja kutsega, või

d) eriaimeline kõrgem või keskharidus. Haridusministeeriumil on õigus registreerida tööstusliku kooli juhatajaks meistreid, kes oma üld- või tehnilise hariduse poolest ei vasta käesoleva paragrahvi p. a. nõuetele, kuid kellel on juhatajaametile vastav oskuslik vilumus.

Haridusminister H. B. Rahamägi: Väga austatud Riigikogu liikmed! Teen ettepaneku, et § 45. viimane lõige vastu võetaks sel kujul, nagu ta on valitsuse poolt ette pandud ja hariduskomisjoni poolt Riigikogule esitatud, nimelt, et haridusministeeriumil on õigus „kinnitada“. II lugemisel tehti parandus: „registreerida“. Ma põhjendan seda sellega, et meil keskkoolide seaduses on sama lugu, et „kinnitatakse“ seal, kus kindel ei ole õpetaja kvalifikatsioon. Selle kvalifikatsiooni peab kindlaks määrama ja ma usun, et kompetentne instants on siin haridusministeerium, aga mitte üksik omavalitsus koha peal. Kui aga ainult registreerimine ette pannakse ja kui kõik vormalused seaduses täidetud on, ei saa haridusministeerium sisuliselt mingisugust seisukohta võtta, kuigi isik, kellel vastav kvalifikatsioon puudub, ei pruugi veel kaugeltki olla vastav sellele kohale. Sellepärast panen ette, et see paragrahv vastu võetaks sel kujul, nagu ta Vabariigi Valitsuse poolt ette pandud ja hariduskomisjoni poolt Riigikogule esitatud, nimelt et haridusministeeriumil on õigus kinnitada tööstusliku kooli juhatajaks meistrit, kes oma üld- või tehnilise hariduse poolest ei vasta käesoleva paragrahvi p. a. nõuetele, kuid kellel on juhatajaametile vastav oskuslik vilumus.

(Koosolekut hakkab juhutama esimees **A. Rei.**)

M. Juhkam (tõer): Austatud Riigikogu liikmed! Ma pean kaitsema ettepanekut, mis ma teisel lugemisel tegin. Iseenesest ei oleks tähtis, kas öelda siin „kinnitada“ või „registreerida“ kui küsimus ei seisaks põhimõttes. Senni oleme asunud seisukohal, et omavalitsuse ametnikud ei vaja valitsuse kinnitamist. Siin aga lubame, et omavalitsuse poolt valitud isikuid kinnitab valitsus. Kui meie sellele teele asume, siis murrame praeguse omavalitsuste ja riigi vahekorra põhjalikult. Sest kui meie räägime „kinnitamisest“

siin, siis võime ka rääkida vallavanemate ja kõikide teiste kinnitamisest siseministeeriumi poolt. Mina ei näe, et siin oleks vaja põhimõtet murda ja pretsedenti luua. Vajadust ei ole sellepärast, et haridusministeerium väga hästi läbi saab paragrahviga sel kujul, nagu ta teisel lugemisel vastu võeti. Kui haridusministeeriumil on õigus registreerida, siis ei tähenda see veel, et haridusministeeriumil on kohus registreerida, ja sellepärast arvan ma, et praegu tehtud parandus tagasi lükata tuleb.

Juhataja **A. Rei**: Väljaspool järjekorda on sõna härra haridusministril.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Mina saan sellest printsiibist, mis rkl. härra Juhkam ette tõi, väga hästi aru, kuid ometi ei ole avalikud tööstuslikud koolid puht-omavalitsuse koolid, kuna riik õpetajate palgad maksab. Üldhariduslikkudes koolides ei ole niisugune printsiip läbi viidud; keskkoolide seaduse § 48 kõlab ju järgmiselt: „Keskkooli juhatajaks võib olla isik, kes on lõpetanud kõrgema õppeasutuse ja omandanud keskkooliõpetaja kutse ning tarviliku pedagoogilise vilumuse“. Aga seal juures on märkus:

„Haridusministeeriumil on õigus kinnitada keskkooli juhatajaiks isikuid, kes oma hariduse poolest selle paragrahvi nõuetele ei vasta, aga oma pedagoogilise tegevuse poolest on silmapaistvad“.

H. Bauer (krst): Austatud Riigikogu liikmed! Härra Juhkam tähendas, siin olevat teatavat põhimõtete murdmist märgata, kuid mina tahaksin alla kriipsutada, et põhimõtte ja põhimõtte vahel on vahe. Kui jutt on olnud registreerimisest, siis on kooli juhatajate ja õpetajate registreerimine ainult keskkooli ja algkooli seadusesse üles võetud, kus kindel õpetajate kvalifikatsioon on, ei või arusaadavalt koolijuhatajaks nimetada meistrit või ülepea isikuid, kellel pedagoogiline kvalifikatsioon täiesti puudub. Siin tööstuslikkude koolide seaduse juures on aga asi teisiti. Siin võib iga meistri koolijuhatajaks valida, ka siis kui tal pedagoogikast aimu ei ole. Ta võib väga tubli meister olla, aga pedagoogiline kvalifikatsioon võib tal alla nulli olla. Ma mäletan üht juhtumist sellest ajast, kui ma ministeeriumis olin. Seal oli ühe asutuse juhataja kui meister täitsa omal kohal, kuid ta astus õpilaste vastu ka nõnda üles, nagu vanal kuldsel ajal meistrid „värkstoas“ õpi-poistega talitasid, ja mul tuli ta peaaegu päeva pealt tagandada. Ta oli väga kohane oma

ametis, kui meister, kes oma tööala tundis ja kõik vormalised küljed olid tema suhtes täidetud, aga mitte kui koolijuhataja. Teen ettepaneku, see paragrahv sel kujul vastu võtta, nagu ta valitsuse poolt ette pandud ja komisjoni poolt Riigikogule esitatud.

Juhataja **A. Rei**: Haridusministri poolt on ettepanek, võtta sõna „registreerida“ asemel „kinnitada“, see on—paragrahv sel kujul vastu võtta, nagu ta komisjoni poolt Riigikogule esitatud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Asun paragrahv 45-da hääletamisele ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 45 vastu võetud.

Aruandja **J. Voiman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 46—49.

§ 46. Riigi kulul ülalpeetava kooli juhataja määrab ametisse haridusministeerium. Teistes koolides valib tema kooli ülevalpidaja ja registreerib ametisse — maakonna või linna koolivalitsuse ettepanekul — haridusministeerium.

§ 47. Koolijuhataja kohuseks on kooli õpetus- ja kasvatus töö, kooli töökodade ning majanduse juhtimine, vastutus koolitöö korralikkuse ning kooli varanduse korrasoleku eest ja kooli asjaajamine kokkukõlas seaduse määrustega ning pedagoogikanõukogu ja hoolekogu otsustega.

Eriti on koolijuhataja ülesandeks:

a) kooli esitamine ja läbikäimine teiste asutustega ning üksikute isikutega;

b) kooli ellu puutuvate küsimuste selgitamine ja ettepanemine otsustamiseks pedagoogikanõukogule ja hoolekogule;

d) tarvilikkude juhatajate andmine meistritele- instruktoritele ja õpetajaile nende õpetuslikus ja kasvatuslikus töös — töökojas ja klassis;

e) tundide ja töö jaotamine õppejõudude s. o. õpetajate ja meistrite-instruktorite vahel iga aasta kohta;

f) järevalve ja hoolitsemine, et töö koolis ja selle töökodades takistamatult läheks ja kõik õppejõud ning õpilased oma kohuseid korralikult täidaksid, kusjuures koolijuhatajal korratuste puhul on õigus õppejõududele teha märkusi ning hoiatusi ja tarbekorral neid ametist vabastamiseks ette panna;

g) õppejõudude koolitööst vabastamine, kuid mitte üle ühe nädala;

h) kooli aruannete ja eelarvete eelnõude kokkuseadmine;

i) kooli ja töökoja sisseseadete ning õppevahendite, samuti töömaterjaali muretsemine töökodadele;

j) tööde vastuvõtmise ja valmistööde väljandmise korraldamine;

k) kooli ametnikkude ning teenijate ametisse määramine ja ametist vabastamine ja

l) praktika ja koha soovimine kooli lõpetajaile võimaluse järgi.

§ 48. Kui tööstuskoolis enam kui üks osakond ja kui õpilaste üldarv ulatab üle 100, valitakse juhatajale abi § 51. ettenähtud korras, isikutest, kes vastavad § 49. nõuetele. Juhataja abi on kooli tegevuses abiks juhatajale ja täidab viimase puudumisel tema kohuseid. Koolis, kus juhataja abi ei ole, määrab juhataja enese koolist puudumise ajaks asetäitja.

§ 49. Tööstusliku kooli meistriks-instruktoriks võib olla isik, kes omandanud kooli töökoja erialal meistri kutsele vastava oskusliku hariduse ja peale selle vilumuse õpilaste instrueerimises.

(Koosolekut juhutama hakkab abiesimees **T. Kalbus**.)

Aruandja **J. Voiman** (loeb):

§ 50. Tööstusliku kooli õpetajaks eriainetes, joonistamises ja joonestamises, matemaatikas ja loodusteaduses ning selle osades võib olla isik, kes lõpetanud Tallinna tehnikumi või tehnika ülikooli.

Samuti võivad eriainete õpetajaks olla isikud, kes lõpetanud tehnilise või tööstusliku keskkooli õpetaja kutsega või üldharidusliku keskkooli eriainete õpetaja kutsega. Keelte ja üldhariduslike ainete õpetajaks võivad olla isikud, kellel vähemalt keskkooli haridus ja õpetaja kutse.

Kui ei leidu käesoleva paragrahvi nõuetele vastavaid õpetajaid, võib haridusministeerium registreerida õpetajaiks isikuid, kes vastavad sellekohastele haridusministeeriumi poolt antud määrustele.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Teen ettepaneku, vastavalt § 45-le võtta käesoleva paragrahvi III lõikes sõna „registreerida“ asemel sõna „kinnitada.“

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Panen § 50 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 50 ühes haridusministri parandusega vastu võetud.

Aruandja **J. Voiman** (loeb):

„§ 51. Tööstusliku kooli õppejõudude kandidaate riigikoolides esitab haridusministeeriumile kinnitamiseks koolijuhataja. Teistes koolides esitab koolijuhataja õppejõudude kandidaate kooli ülalpidavale asutusele valimiseks, valitud isikud esitatakse koolivalitsuse kaudu haridusministeeriumile ametisse registreerimiseks.

Meister-instruktorid võetakse ametisse lepingu põhjal, mis haridusministeeriumi juhtnõõridel valmistatakse ja haridusministeeriumi poolt kinnitatakse sellel puhul, kui palga riik maksab.“

Siin tuleks vastavalt § 50-le juurde võtta esimese lõike viimane rida, mis II lugemisel välja jäeti, nimelt sõnad „või § 50. viimases lõikes ettenähtud korral kinnitamiseks“.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus vastu võetud. Panen § 51 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 51 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **J. Voiman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 52—61.

§ 52. Õppejõudude kohuseks on õppeja kasvatustöö. Meister-instruktori ülesandeks eriti on tööoskuse õpetamine, töö korraldamine, õpilaste kasvatustöö järele vaatamine tööajal ja iseseisvalt töötamine töötoas.

Õppejõud on kohustatud pedagoogikanõukogu koosolekuist osa võtma, selle otsuseid ja kooli juhataja korraldusi täitma.

Õppejõududel ei ole õigust lahti öelda neile määratavaist kasvatustöist, tundidest ja tööst omal erialal.

§ 53. Meister-instruktorite tööaja kestuse ja juhatajale kohustusliku õppetundide arvu avalikkudes tööstuslike koolides, kui need palka saavad erilepingu põhjal, määrab haridusministeerium, vastavalt kooli tüübile ja liigile.

§ 54. Õppeaasta algul esitab õppejõud lähema töökava juhatajale kokkukõlastamiseks ja heakskiitmiseks. Vähemalt iga poolaasta lõpul teatab õppejõud pedagoogikanõukogule, missugusel määral ta on suutnud kavas tähendatud nõudmisi täita.

§ 55. Koolist kui ka pedagoogikanõukogu koosolekult puudumise korral on õppejõud kohustatud sellest aegsasti koolijuhatajale teatama ühes puudumise põhjuse tähendamisega.

§ 56. Kui õppejõud on sunnitud mõjuvate põhjustel koolitööst kauemaks ajaks eemale jääma, siis valitakse temale, silmas pidades üldisi riigiteenijate ja õpetajate kohta käivaid

erimäärusi, asetäitja kunni tema koolitöössé tagasitulekuni.

§ 57. Kasvatusülesannete ligemateks täitjateks üksikutes klassides valib pedagoogikanõukogu õppejõudude hulgast klassijuhatajad, kelle kohused määrab pedagoogikanõukogu.

§ 58. Avaliku tööstuskooli ülalpidaja on kohustatud palkama kooliarsti, kelle ülesandeks on õpilaste tervise eest hoolitsemine ning nende arstimine, valve kooliruumide tervishoidliku seisukorra järgi ja nõuandmine pedagoogikanõukogule kooli tervishoiusse puutuvais küsimustes.

§ 59. Tööstuskoolis on tarvilik arv teenijaid, kelle tööd koolijuhataja kindlaks määrab.

§ 60. Avalikkude tööstuslikkude koolide juhatajate, õppejõudude, kooliarstide ja teenijate teenistuse, palga, pensioni ja abiraha õiguste asjus on maksivad vastavad avalikkude koolide kohta käivad seadused, kui selleks eriseadused puuduvad.

V. Pedagoogikanõukogu.

§ 61. Pedagoogikanõukogu liikmeiks on:

- a) koolijuhataja;
- b) kõik kooli õppejõud;
- c) kooliarst;
- d) hoolekogu esitaja või hoolekogu puudumisel kooli ülalpidaja esitaja;
- e) 1—2 lastevanemate esitajat.

Kui tööstuslik kool töötab mõne teise kooli juures, võib moodustada ühise pedagoogikanõukogu nende küsimuste arutamiseks, mis ühised on mõlemale koolile.

Aruandja J. Voiman (loeb):

§ 62. Pedagoogikanõukogu ülesandeks on kooli kasvatus- ja õpetusküsimuste ning nendega lähemas ühenduses olevate muude koolielus puutuvate küsimuste lahendamine. Eriti kuulub tema tegevuskonda:

- a) kasvatus- ja õppeviiside arutamine koolitöö viljakuse tõstmise sihis;
- b) õppekava läbivõtmise korra määramine;
- c) koolitööks tarvisminevate õppevahendite valimine ja soetamine;
- d) õppetöö aruande vastuvõtmine;
- e) õpilaste vastuvõtmine, vastavaisse klassidesse paigutamine, kui ka koolist eemaldamine, viimasel juhtumisel teatades sellest linna või maakonna koolivalitsusele, riigikoolides haridusministeeriumile;
- f) õpilaste kõlblise ja vaimlise arenemise hindamine, lõpetajaile kooli lõpu- ja kutsetunnistuste andmine kui ka kehvemate õpilaste õppemaksust vabastamine;
- g) õppetöö ja sisemise korra kohta käivate määruste maksmapanemine;

i) kooli kasvatuslikkude abinõude üle otsustamine.

Märkus. Omavalitsuste poolt ülalpeetavate tööstuslikkude koolide pedagoogikanõukogu otsused õppemaksust vabastamise asjus esitatakse nõusoleku avaldamiseks vastava omavalitsuse koolivalitsusele.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Siin on II lugemisel märkus juurde lisatud, et õppemaksust vabastamise asjus pedagoogikanõukogu otsused lähevad koolivalitsusesse kinnitamisele. Senni on kõikides kooli seadustes vastu võetud, et pedagoogikanõukogud teevad vabastamise otsused, sest nad peavad tundma ja tunnevad õpilasi kõige paremini. Siinamaani on seda otsustanud pedagoogikanõukogu, ja analoogiliselt tuleks see ka siin vastu võtta. Teen ettepaneku, II lugemisel vastuvõetud märkus välja jätta ja see paragrahv vastu võtta hariduskomisjoni poolt vastuvõetud kujul, see tähendab valitsuse poolt esitatud kujul.

M. Juhkam (tõer): Härra haridusminister eksib. Märkuses pole jutt kinnitamisest, vaid sellest, et vabastamine võib sündida haridusosakonna nõusolekul. Seda esiteks. Teiseks, mis puutub sellesse, et senni on õppemaksust vabastamine kuulunud ainuüksi pedagoogikanõukogude kompetentsi, siis on see seaduse tähe järele nii, tõeliselt on aga paljudes kohtades talitatud teisiti. Kaitsen oma parandust sellepärast, et pedagoogikanõukogudes tihtipeale mõjule pääsevad kõrvalised asjaolud ja on juhtumisi, kus vabastatakse võrdlemisi jõukate vanemate laps kehva kahjuks. Nüüd küsiks minna, mis oleks sellest halba, kui pedagoogikanõukogu otsused vajaksid haridusosakonna nõusolekut. Otsused saadetakse sinna, ja kui haridusosakond nõus ei ole pedagoogikanõukogu otsusega, siis saadetakse otsus tagasi. Üldprotsent on ära määratud ja selle protsendi piirides tuleb õpilasi vabastada. Küsimus seisab ainult isikutes. Õigluse mõttes ei kaota meie midagi, kui selles asjas haridusosakond kaasa rääkida võib.

H. Bauer (krst): Ma pean ka siin härra Juhkam'ile vastu vaidlema. Härra Juhkam küsib, et mis kahju sellest oleks, kui haridusosakond siin kaasa rääkida võiks. See ei ole aga muud, kui asjata kirjavahetuse suurendamine. Koolivalitsusele on see täiesti ükskõik, kas õppemaksust Jüri või Jaan vabastatakse. Kes aga laste seisukorda paremini tunneb, kui koolivalitsus, see on pedagoogikanõukogu, ja ei ole

mingit põhjust arvata, et pedagoogikanõukogu selles asjas õiglaselt ei talitaks. Härra Juhkam kõneles, et olevat palju juhtumisi, kus pedagoogikanõukogu õieti ei olevat talitanud. Mina olen ka mõnikümmend aastat sel alal õige paljudes koolides töötanud ja ei ole selle aja jooksul kaebtusi kuulnud pedagoogikanõukogu otsuste kohta, et ta oleks kehvematel asemel jõukamaid õpilasi koolimaksust vabastanud. Igatahes on kõige rohkem kompetent asutus selles küsimuses ikkagi pedagoogikanõukogu. Asja kaugeemale edasi viia, mis ainult kantseleilist kirjavahetust üksikute ametasutuste vahel tekitab, oleks täiesti asjata. Toetan härra haridusministri ettepanekut. See ei ole üksi ministri ettepanek, vaid ka valitsuse ja Riigikogu hariduskommissjoni poolt vastu võetud.

Haridusminister H. B. Rahamägi: Austatud Riigikogu liikmed! Mul ei ole märkuse teksti käepärast ja ei saa sellepärast öelda, kas seal on „kinnitusel“ või „nõusolekul“. Kuid see on sisuliselt ükskõik, sest nii ühel kui teisel puhul läheks kogu see asi koolivalitsusele seiskoha võtmiseks. Mina vaidlen selle vormeli vastu esiteks sellepärast, et ta koormaks koolivalitsuse tööd. Koolivalitsus on nii tihti ministeeriumile teatanud, et teda tööga koormatakse, ja sellepärast oleks soovitatav, kui koolivalitsus niisugustest väikestest kõrvalistest töödest vabastataks. Teiseks — pedagoogikanõukogu tunneb, peab tundma õpilasi palju paremini kui koolivalitsus. Pealegi ei tule vabastada vaene laps õppemaksust, vaid andekas vaene õpilane. Siis kõrvalmõjud, mis pedagoogikanõukogus võida esile tulla, võivad niisamuti hästi esile tulla ka koolivalitsuses. Pedagoogikanõukogus on tegevuses paljud õppejõud, kuna koolivalitsusel ainult mõned üksikud. Kui õpperahast vabastamise protsent kindlaks määratud, siis tuleb ometi kooli pedagoogikanõukogu, keda koolivalitsuse kaastegevusel ja määramisel ametisse seatakse, niipalju usaldada, et see vastavate annetega kehvemaid õpilasi õppemaksust vabastada tohib.

Juhataja T. Kalbus: Aruandja lõpu sõna ei tarvita. Hääletamisele tuleb ettepanek — märkus välja jätta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Hääletamisele tuleb § 62 ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 62 vastu võetud ühes haridusministri parandusega.

Aruandja **J. Voiman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 63—77.

§ 63. Pedagoogikanõukogu koosolekuid peetakse tarviduse järgi.

§ 64. Pedagoogikanõukogu kutsub kokku koolijuhataja kas enese algatusel või vähemalt 1/3 osa nõukogu liikmete ettepanekul.

§ 65. Pedagoogikanõukogu koosolekuid juhatab koolijuhataja või tema asetäitja.

§ 66. Pedagoogikanõukogu koosolekud on otsusvõimsad, kui neist osa võtab koolijuhataja või tema asetäitja ning vähemalt pool osa õppejõududest.

§ 67. Pedagoogikanõukogu otsus tehakse liht häälteenamusega, kui hääled poolduvad, annab juhataja hääle enamuse.

Kui koolijuhataja pedagoogikanõukogu otsusega ei ühine, siis võib ta küsimuse lõpulikult otsustamiseks esitada riigikoolides haridusministeeriumile, teistes koolides linna või maakonna koolivalitsusele.

§ 68. Pedagoogikanõukogu valib üheks aastaks oma liikmete hulgast sekretääri ja raamatukoguhoidja.

VI. Hoolekogu.

§ 69. Riigikoolides haridusministeeriumi, teistes koolides kooli ülevalpidaja otsusel asutatakse tööstusliku kooli juurde kooli hoolekogu.

§ 70. Kooli hoolekogu moodustavad: a) koolijuhataja, b) õppejõudude esitaja, pedagoogikanõukogu valimisel, d) kooli ülevalpidaja asutuse 3 esitajat, e) lastevanemate 2 esitajat, f) kooliarst ja g) esitaja iga asutuse, isiku või toetajate rühma poolt, kes kooli majanduslikult toetab vähemalt ühe viiendiku majanduslikkude kulude summa suuruses.

Kooli ülevalpidaja asutuse esitajate volitused on maksvad kunni 3 aastat, õpetajate ja lastevanemate esitajad valitakse igal sügisel peale õppetöö alguse üheks aastaks, toetajate esitajate volitused on maksvad selle eelarve aasta kestel, mil toetus antud.

§ 71. Hoolekogu ülesandeks on hoolitseda kooli eest üldse, eriti tema majandusliku külje eest. Selle ülesande täitmiseks kuulub tema tegevuskonda:

a) õpilaste toitlus- ja tervisolude korraldamine;

b) vaesematele õpilastele toetuse muretsemine;

d) ettepanekute tegemine uute tööalade ja õppeainete sisseseadmise ning uute osakondade ja töökodade, klasside või kursuste avamise asjus vastavale kooli ülevalpidajale;

e) kooli erikapitaalide valitsemine ja tarvitamine, kui võrd see sellekohaste erimäärustega ei ole teisiti korraldatud;

f) kooli kinnis- ning vallasvara korrashoidmise järelevalve;

g) kooli eelarve läbivaatamine;

h) kooli majapidamise sissetulekute ja väljaminekute revideerimine;

i) kooli majandusliku aruande läbivaatamine ja oma tegevusaruande kokkuseadmine;

j) esitaja valimine pedagoogikanõukogusse.

§ 72. Hoolekogu esitajatel on õigus õpetustööd koolis pealt kuulata, kuid neil ei ole õigust teha klassis või töötoas tähendusi ega õppejõududele üldse märkusi; nad võivad oma arvamised ja tähelepanekud avaldada koolijuhatajale või hoolekogule.

§ 73. Hoolekogu valib oma liikmete hulgast iga kooliaasta algul üheks aastaks juhataja, tema asemiku ja sekretäri.

§ 74. Hoolekogu koosolekuid peetakse tarviduse järgi.

§ 75. Hoolekogu kokkukutsumine on juhataja või tema äraolekul tema asemiku ülesandeks. Hoolekogu kutsutakse erakorraliselt kokku, kui seda vähemalt kolm liiget või koolijuhataja nõuavad.

§ 76. Hoolekogu koosolek on otsusvõimne, kui sellest vähemalt pool liikmetest osa võtavad, nende hulgas hoolekogu ja tööstusliku kooli juhataja või nende asemikud.

§ 77. Lähivad pedagoogikanõukogu ja hoolekogu arvamised lahku, otsustab küsimuse vastav koolivalitsus, riigikoolides — haridusministeerium.

Aruandja **J. Voiman** (loeb):

VII. Lastevanemate esitus.

§ 78. Kooli ja kodu vahel lähema ühenduse loomiseks kutsub koolijuhataja lastevanemate koosoleku kokku vähemalt üks kord aastas. Erakorraliselt võib lastevanemate koosoleku kokku kutsumist nõuda hoolekogu oma sellekohase otsuse põhjal.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: II lugemisel parandati mõnes paragrahvis „lastevanemate“ asemel „õpilaste vanemad“, sest tööstuskoolides on tihti õpilasi, kes täisealised. Teen ettepaneku, et selles osas, kus see parandus silme vahele jäänud, igalpool ka peal kirjas „lastevanemate“ asemel „õpilaste vanemad“ sisse võetaks.

Juhataja **T. Kalbus**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Voiman**: See on täiesti redaktsiooniline parandus, ja sellepärast ühinen ma sellega.

Juhataja **T. Kalbus**: Haridusministri poolt on redaktsiooniline parandus-ettepanek

tehtud, ja kuna aruandja sellega ühinenud, ei tule see eraldi hääletamisele. Hääletamisele tuleb § 78. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 78 ühes haridusministri parandusega vastu võetud.

Aruandja **J. Voiman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 79—90.

§ 79. Vanemate koosoleku ülesandeks on kasvatus- ja õpetustöösse puutuvate küsimuste arutamine ja sooviavalduste esitamine pedagoogikanõukogule ja hoolekogule.

§ 80. Vanemate koosolek võib oma ülesannete täitmiseks erikomisjoni valida.

§ 81. Vanemate koosoleku sellekohase otsuse põhjal asutatakse kooli juurde vanemate komitee, kuhu kuuluvad kooli juhataja, lastevanemate esitajad iga klassi kohta 2 ning 2 õppejõudu pedagoogikanõukogu valimisel. Lastevanemate esitajad valib vanemate koosolek lastevanemate või nende asemikkude hulgast. Kõik esitajad valitakse üheks aastaks. Komitee valib enese keskelt esimehe, tema asemiku, laekahoidja ja sekretäri.

§ 82. Vanemate komitee aitab kooli ja kodu vahel ühendust alal hoida ning süvendada, arutab kasvatusküsimusi, püüab nõrgematele õpilastele paremat edasijõudmist võimaldada, muretseb kehvematele ainelist toetust, aitab õpilaste toitluse ja tervishoiu olusid korraldada ja organiseerida lastele kohaseid lõbustusi ning õppekäike.

§ 83. Vanemate komitee valib pedagoogikanõukogusse 1—2 ja kooli hoolekogusse 2 lastevanemate esitajat. Ühel selleks valitud esitajal on õigus õppetunde pealt kuulata ja märgatud puudustest tarbekorral koolijuhatajale või vanemate komitee koosolekule teatada, kuid tal ei ole õigust isiklikult mingisuguseid märkusi ega korraldusi teha.

Kus ei ole vanemate komiteed loodud, seal valitakse käesolevas paragrahvis tähendatud esitajad vanemate koosolekul.

§ 84. Vanemate komitee koosoleku kutsub kokku esimees tarviduse järgi. Koosolek on otsusvõimne, kui koos vähemalt pooled liikmed, nende hulgas komitee esimees ja koolijuhataja või nende asetäitjad. Otsusetegemiseks on tarvis, et selle poolt oleks enam kui pool koosolijaist. Kui hääled poolenevad, annab juhataja hääli ülekaalu.

§ 85. Vanemate komitee liikmete või § 83. tähendatud esitajate valimiseks on vanemate üldine koosolek otsusvõimne, kui sellest osa võtab 1/5 kõigist kohalikkudest lastevanematest või nende asemikkudest, kellel selleks kirjalik volitus. Kui vanemate koosolek kokkutulnud

liikmete vähese arvu pärast jääb pidamata, peetakse koosolek mitte varem kui ühe nädala pärast. Teistkordne koosolek on kokkutulnud liikmete arvule vaatamata otsusvõimne. Õppejõud võtavad osa vanemate koosolekust sõnaõigusega.

§ 86. Vanemate koosoleku algul valitakse koosoleku juhataja ja kirjatoimetaja. Otsused tehakse liht hääleteenamusega. Koosoleku protokollid kinnitavad juhataja, kirjatoimetaja ja vähemalt kolm koosolekul valitud isikut oma allkirjaga.

VIII. Tööstusliikude koolide õigused.

§ 87. Tööstuslikul koolil on oma pitsat. Kõik koolisse puutuvad aktid, palvekirjad, kinnistuskirjad jne. on vabad margimaksust; samuti on vabastatud kooli kinnisvara kõikidest riigi- ja kogukonna maksudest ning naturaalkohustustest.

§ 88. Tööstusliikude koolide poolt korraldatud õppereisidest osavõtjad õppejõud ja õpilased saavad riigi raudteel ja laevadel — sellekohastes Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud erimäärustes ettenähtud maksuta sõidu või hinnaalanduse ning õpilased hinnaalanduse raudteel koolivaheaegadel koju sõitmiseks ja tagasi.

§ 89. Tööstusliikude koolide tarvidusteks haridusministeeriumi loal sissetoodavad õppevahendid, nende osad ja raamatud on tollimaksust vabad.

IX. Seaduse elluviimine.

§ 90. Käesolev seadus hakkab maksma 1. augustist 1926. a., mis ajast tühistuvad sennimaksud seadused tööstusliikude koolide ja õppetöökodade kohta, nimelt: V. Sead. Kogu XI köite 1893. a. väljaande I jao §§ 1814—1834 ja sama köite 1912. a. täienduse §§ 3339¹, 3339³ ja 3339⁶.

Juhataja **T. Kalbus**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

8. Üldise arvepidamise seaduse (S. K. VIII k. 2. j. 1914. a. väljaanne) § 373. märkus I muutmise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **O. Amberg** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Üldise arvepidamise seaduse (S. K. VIII k. 2. j. 1914. a. väljaanne) § 373. märkus I muutmise seadus.

Üldise arvepidamise seaduse (S. K. VIII k. 2. j. 1914. a. väljaanne) § 373. märkus I muudetakse järgmiselt:

§ 373. Märkus I. Küsimuse üle, kas riigi varandusele tekkinud kahjud tulevad sisse nõuda või riigi kanda võtta, otsustavad: a) peavalitsuse juhatajad ja riigiraudteede ülemknni kolmekümne tuhande margani, b) ministrid knni miljon margani ja c) Vabariigi Valitsus piiramata summani.

9. Majandus- Hariduskomisjoni koolide seadus aruandja **H. Bauer** — II lugemisel. kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3.

Majanduskoolide seadus.

I. Üldmäärused.

A. Laad.

§ 1. Majanduskoolide ülesandeks on majandusliku kutsehariduse andmine oma õpilastele, nende ettevalmistamine teenistusele riigi ja omavalitsuse asutustes, ärides, kontorites, pankades, ühistegelistes ettevõtetes ja teistel majandusliikudel aladel. Nende koolide nimetuse kohta igal üksikul alal teeb haridusministeerium eraldi korraldused.

§ 2. Majanduskoolid võivad olla ühis- või lahuskoolid — selle järgi, kuidas otsustab kooli ülevalpidaja.

B. Asutamine ja ülevalpidamine.

§ 3. Majanduskoolid asutatakse ja peetakse üleval kas riigi, omavalitsuse, eraseltside või eraisikute poolt.

Aruandja **H. Bauer** (loeb):

§ 4. Riigi poolt ülevalpeetava majanduskooli avamine sünnib Vabariigi Valitsuse otsusel haridusministri ettepanekul peale tarviliku krediidi määramise Riigikogu poolt. Teiste majanduskoolide avamise küsimuse otsustab haridusministeerium vastava maakonna või linna koolivalitsuse ettepanekul.

M. Juhkam (tõer): Majanduskoolide seadus on täitsa ühtemine praegu vastuvõetud tööstusliikude koolide seadusega. Ma tegin seal parandusi ja neid, mis seal vastu võeti, julgen ka siin korrata. Üks nendest on: § 4 juures kustutada viimases reas sõnad „linna

koolivalitsuse“ ja asemel võtta „linnavalitsuse“. Tähendab, kooli avamist ei otsusta vastava omavalitsuse haridusosakond, vaid omavalitsus.

(Koosolekut hakkab juhutama esimees **A. Rei.**)

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Bauer**: Komisjonis seda ettepanekut arutatud ei ole, ja sellepärast ei saa ma temaga komisjoni nimel ühineda, kuid isiklikult arvan, et see tegelikult elus raskusi ei sünnita ja küsimus oleks kas nii või ka teisiti vastuvõetav.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek, § 4. viimases reas võtta sõnade „linna koolivalitsuse“ asemele „linnavalitsuse“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Panen § 4. ühes vastuvõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 4 ühes parandusega vastuvõetud.

Aruandja **H. Bauer** (loeb):

§ 5. Avalikkude, omavalitsuse poolt ülevalpeetavate ja avalikkude koolide aset täitvate eramajanduskoolide õpetajate palkade riigi kanda võtmise kui ka omavalitsuse poolt avatavatele majanduskoolidele määratava ühekordse toetuse andmine kunni 50% sisseseade kuldust sünnib Vabariigi Valitsuse otsusel haridusministri ettepanekul peale tarviliku krediidi lubamiste Riigikogu poolt.

M. Juhkam (töer): Tööstuslikkude koolide seaduse arutamisel tähendasin juba, et meil puudub õpetajate palgamaksmises kindel põhimõte. Palgamaksmisest kõneleb kõigepealt keskkoolide seadus, siis õpetajate palgaseadus, ja 1923. aastal võeti vastu õpetajate palgaseaduse muutmise seadus, mille § 10 räägib sõna sõnalt: „Avalikkude keskningskutse- (eri-) koolides õpetajate palk on tervelt riigi kanda“. Ja kui nüüd § 5. vastu võtaksime praeguses redaktsioonis, siis oleks see sisuliselt õpetajate palgaseaduse muutmise seaduse muutmise seadus. Käesoleva seaduse § 5. ei ole adekvaatne õpetajate palgaseaduse muutmise seaduse § 10-ga. Ma tähendasin, et siin on tahetud kätte saada seda, et omavalitsused ei avaks koole kergesti ega huupi. Ma olen täitsa selle poolt, ja võib olla on meil keskkooli tõepoolest avatud rohkem kui vaja. Kuid haridusministeeriumil on käes küllalt mõjuvad abinõud, et koole mitte avada lasta. Ta võib öelda, et ei võta oma kanda

uusi kulusid ja selle vastu ei saa keegi vaielda. Et ei ole põhimõtteid soovitatav alata muuta, sellepärast tegin ma seal ja teen ka siin ettepaneku, kustutada § 5. esimene rida ja selle asemele võtta esimese lõikena: Omavalitsuste poolt ülevalpeetavate avalikkude majanduskoolide õpetajate palgad maksab riik.

Haridusnõunik **J. Kiivet**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Parandus, mille härra Juhkam tegi, on analoogiline tööstuslikkude koolide seaduses vastuvõetud põhimõttele. Haridusministri ülesandel teatan, et haridusminister ei ole selle paranduse vastu.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Bauer**: Komisjonis see parandus arutusel ei olnud, sellepärast ei võin ma komisjoni nimel sellega ühineda.

Juhataja **A. Rei**: Aruandja ei ole ettepanekuga ühinenud, sellepärast tuleb see eraldi hääletamisele. Ettepanek on järgmine: „§ 5. kustutada esimene rida ja selle asemele võtta esimese lõikena: Omavalitsuste poolt ülevalpeetavate avalikkude majanduskoolide õpetajate palgad maksab riik“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Panen § 5 ühes vastuvõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 5 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **H. Bauer** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 6—22.

§ 6. Riigi majanduskooli sulgumine ja teiste riigi poolt õpetajate palkadeks toetustsaavate majanduskoolide toetamise lõpetamine sünnib Vabariigi Valitsuse sellekohase otsuse põhjal.

§ 7. Riigi majanduskoolides määrab õppemaksu suuruse kui ka õppemaksust vabastatavate kehvemate õpilaste protsendi alammäär haridusministeerium, teistes majanduskoolides, mille ülespidamist riik toetab, kooli ülevalpidaja haridusministeeriumi kinnitusele.

§ 8. Õppemaksust avalikkudes koolides sissetulnud summad moodustavad kooli erisummad, mida tarvitab kooli ülevalpidaja sama kooli tarvete täitmiseks, eestkätt õppevahendite muretsemiseks ja õpilaste toetamiseks.

§ 9. Majanduskoolide juures võib avada haridusministeeriumi poolt kinnitatavate määruste põhjal ühiselumaja õpilastele.

§ 10. Kooli asutamisel, ümbermuutmisel ja korraldamisel tuleb täita nõudeid, mis koolimajade, kooli kõrvalhoonete ja sisseseadete

ning asukoha kohta on ette nähtud sellekohastes haridusministeeriumi erimäärustes.

§ 11. Majanduskoolide juures võib haridusministeeriumi poolt kinnitatavate määruste ja õppekavade järgi avada majandusliku laadiga täiendus- ning eriklasse, kursusi ja õpilaskoole.

Majanduslikke õpilaskoole võib korraldada ka eraldi majanduskoolist.

D. Õppeaeg.

§ 12. Majanduskooli kursus kestab vähemalt kolm aastat (kuus semestrit).

§ 13. Kooliaasta kestab 1. augustist kuni järgmise aasta 31. juulini.

§ 14. Tegelik õppetöö majanduskoolis kestab kuni 38 nädalat aastas, vastavalt kooli iseloomule.

Õppetöö alguse, lõpu, vaheajad ja üldised ning kohalikud pühad määrab ära haridusministeerium, silmas pidades kohalikke olusid.

§ 15. Majanduskoolid jagunevad õppeaastate või semestrite arvule vastavalt klassideks, mis nimetatakse õppeaastate või semestrite järgi I, II, III jne. klassiks (semestriklaskiks).

E. Ülevaade, juhatamine ja korraldamine.

§ 16. Majanduskoolid alluvad (omavalitsuse ja erakoolid maakonna või linna koolivalitsuse kaudu) haridusministeeriumile ja korraldavad oma tegevust viimase poolt antavate juhtnõuete ja määruste järgi.

Üksiku majanduskooli tegevust juhivad ja korraldavad: a) kooli juhataja, b) pedagoogikanõukogu, d) hoolekogu ja e) lastevanemate komitee, kus see olemas.

II. Õppe- ja kasvatusosa.

§ 17. Majanduskoolides õpetatakse:

- a) keeli,
- b) üldhariduslikke aineid,
- d) kutsealalisi eriaineid ja
- e) kutsealal tarvilikke oskusi.

Ühtlasi korraldatakse vastav oskuspraktika.

Keeltest ja üldhariduslikest ainetest õpetatakse neid, mis vastaval kutsealal tarvilikud, kusjuures nende läbivõtmise ulatus ja laad (§ 18) määratakse vastavalt kutseala vajadustele. Teistest ainetest õpetatakse laulmist, võimlemist ja vabatahtliku aინena usuõpetust.

§ 18. Avalikkudes majanduskoolides määrab ainetiku ja paneb maksma tunni- ja õppekavad haridusministeerium, teistes majanduskoolides — kooli ülevalpidaja haridusministeeriumi kinnitusel.

Pedagoogikanõukogud võivad maakonna või linna koolivalitsuse, riigikoolides haridusministeeriumi, loal ette võtta vähemaid ajutisi muudatusi tunni- ja õppekavades.

§ 19. Kõigi sunduslike, valitavate ja vabatahtlike õppeainete nädalatundide koguarv ei tohi ühe õpilase kohta ulatada üle 36.

§ 20. Lõpetamiseks kulub normaalselt aastaklassis üks õppeaasta, semestriklaskis pool õppeaastat (18—19 nädalat). Erakorraliselt võivad anderikkad õpilased, kes pedagoogikanõukogu poolt korraldatud katsumistel vastavaid teadmisi avaldavad, klassi lõpetada ka lühema ajaga.

§ 21. Õpilast ei või jätta ühte aastaklassi kauemaks kui kaheks õppeaastaks, semestriklaski kauemaks kui üheks aastaks. Kui õpilane selle aja kestel klassi kursust ei ole lõpetanud, arvatakse ta koolist lahkunuks. Iseäralikkudel põhjustel võib haridusministeeriumi loaga õpilast ka kauemaks ajaks klassi jätta.

§ 22. Õpilased viiakse ühest klassist teise ja tunnustatakse kooli kursuse lõpetanuks pedagoogikanõukogu otsusega õpilase üldise õppetöö edu ja vaimlise arenemise põhjal, haridusministeeriumi poolt määratud korras.

Aruandja **H. Bauer** (loeb):

§ 23. Õpilaste arv klassis ei tohi ulatada üle 40. Koolides, kus riik õpetajate palgad maksab, on uute kõrvalklasside avamiseks ja iga-aastaseks edasipidamiseks haridusministeeriumi luba tarvilik.

Juhataja **A. Rei**: Sõna on rkl. Bauer'il.

H. Bauer (krst): Teen ettepaneku, käesoleva paragrahvi esimese lause asemele mahutada järgmised kaks lauset: „Õpilaste normaal- arv klassis on 40. Ainult erakorralistel juhtumistel tohib õpilaste arv tõusta kuni viiekümneni“. Paragrahvi lõpp jääks samaseks kui on ta eelnõus. Oma ettepanekut põhjendan sellega, et niisugune redaktsioon on ka teistes kooliseadustes vastu võetud, nii algkooliseaduse § 41. kui ka keskkooli seaduse § 35. Ka tööstuskoolides on õpilaste norm klassis võetud vähemalt 40. Käesolevas seaduseelnõus on aga öeldud, et maksimaalne õpilaste arv võib olla 40. See kitsendus teeks aga mõnel pool raskendusi, sest igaalpool ei ole võimalik juba 41 õpilase pärast paralleelklassi avada. Võib olla on esimeses klassis 41 õpilast, võib olla ka 42, aga aasta pärast langeks õpilaste arv kolme, nelja võrra ja klassi jääks järele ainult 38 õpilast. Kui paralleelklass juba avatud, siis tekitab raskusi selle sulgumine. Sellepärast teen vastava ettepaneku, muuta paragrahvi ses mõttes, et õpilaste nor-

maalarv on klassis 40, aga erakorralistel juhtumistel tohib õpilaste arv tõusta kunni 50-ni. Kui paragrahv algtekstis vastu võetakse, teeks see omavalitsustele ja era-majanduskoolide ülevalpidajatele majanduslikke raskusi.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Teatan, et ühinen rkl. Bauer'i ettepanekuga.

Juhataja **A. Rei**: Rkl. Bauer'i poolt on ettepanek, käesoleva paragrahvi esimese lause asemele võtta järgmised kaks lauset: „Õpilaste normaalarv klassis on 40. Ainult erakorralistel juhtumistel tohib õpilaste arv tõusta kunni 50-ni“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Asun § 23-da hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 23 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **H. Bauer** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 24—65.

§ 24. Igas majanduskoolis peavad olema tarvilikud õppevahendid ja õpilaste ning õpetajate raamatukogud.

§ 25. Igas majanduskoolis peab olema kooliapteek tarvilikkude arstimisvahenditega.

III. Õpilased.

§ 26. Majanduskooli esimesse klassi võetakse vastu algkooli kuue klassi lõpetajaid ilma eksamita ja ajutiselt sellekohase eksamiga neid, kes ei ole 6-klasilise algkooli kursust lõpetanud. On kooli astuda soovijaid enam kui koolis vabu kohti, võetakse õpilasi vastu võistluseksamiga, samuti võib pedagoogikanõukogu eksami nõuda, kui kooli esimesse klassi astujal algkooli kursuse lõpetamisest enam kui üks kooliaasta on möödunud.

§ 27. Kõrgematesse klassidesse ja kooliaasta kestel võetakse vastu kooli astuda soovijaid vastava eksamiga.

§ 28. Majanduskooli astuda soovijad, nende vanemad või eestkostjad annavad koolijuhatajale palvekirja ja lisavad sinna juurde: 1) tunnistuse eelhariduse kohta, 2) vanuse, rahvuse ja riikkondsuse tunnistuse. Kooliastujad vaadatakse läbi kooliarsti poolt. Vastu ei võeta neid, kelle tervislik seisukord kaasõpilastele kardetav.

§ 29. Enne kursuse lõpetamist koolist lahkuvale õpilasele annab kool tema töö tagajärgede kohta sellekohase tunnistuse.

§ 30. Majanduskooli kursuse lõpetajale antakse lõputunnistus. Lõpetajate erioigused ametisse astumisel määratakse vastavate ametite kohta käivates seadustes.

§ 31. Avaliku majanduskooli aastaklassi kursuse lõpetamine annab avalikus teenistuses samad õigused, kui avaliku keskkooli vastava õppeaasta klassi lõpetamine.

§ 32. Majanduskooli õpilased saavad sõjaväkke astumiseks ajapikendust kunni 21. eluaasta lõpuni.

§ 33. Eramajanduskoolide õpilased võivad saada avalikkude majanduskoolide õpilaste õigused haridusministeeriumi otsuse põhjal.

IV. Ametisolevad isikud.

§ 34. Majanduskoolis on ametis järgmised isikud: 1) juhataja, 2) õpetajad, 3) arst ja 4) teenijad.

§ 35. Majanduskooli juhatajaks võib olla isik, kes on omandanud kõrgema hariduse, õpetaja kutse ning tarviliku pedagoogilise vilumuse ühes vastava ettevalmistusega majanduskooli erialal.

Haridusministeeriumil on õigus kinnitada majanduskooli juhatajaks isikuid, kes oma hariduse poolest käesoleva paragrahvi nõuetele ei vasta, aga oma pedagoogilises ja erialalises tegevuses on silmapaistvad.

§ 36. Riigi kulul ülevalpeetava kooli juhataja määrab ametisse haridusministeerium. Teistes koolides valib teda kooli ülevalpidaja ja registreerib, või § 35. teises lõikes ettenähtud korral kinnitab ametisse — maakonna või linna koolivalitsuse ettepanekul — haridusministeerium.

§ 37. Koolijuhataja kohuseks on kooli õpetus- ja kasvatustöö ning majandusliku ala juhtimine, vastutus koolitöö korralikkuse ning kooli varanduse korrasoleku eest ja kooli asjaajamine kooskõlas seaduse määrustega ning pedagoogikanõukogu ja hoolekogu otsustega.

Eriti on juhataja ülesandeks:

a) kooli esitamine ja läbikäimine teiste asutustega ning üksikute isikutega;

b) kooliellu puutuvate küsimuste selgitamine ja ettepanemine otsustamiseks pedagoogikanõukogule ja hoolekogule;

d) tarvilikkude juhataste andmine õpetajatele nende õpetuslikus ja kasvatuslikus töös;

e) tundide jaotamine õpetajate vahel igal aastal;

f) järevalve ja hoolitsemine, et koolitöö takistamatult läheks ja kõik õpetajad ning õpilased oma kohuseid korralikult täidaksid, kujuures koolijuhatajal korratuste puhul on õigus õpetajatele teha märkusi ning hoiatusi ja tarbekorral neid ametist vabastamiseks ette panna;

g) õpetajate koolitööst vabastamine, kuid mitte üle ühe nädala;

h) kooli aruannete ja elarvete eelnõude kokkuseadmine;

i) kooliteenijate ametissemääramine ja ametist vabastamine ja

j) praktika ja koha soovimine koolilõpetajale võimaluse järele.

§ 38. Kui klasside arv majanduskoolis ulatab üle 9, siis valitakse § 40-da korras juhatajale abi.

Koolis, kus juhataja abi ei ole, määrab juhataja enese koolist puudumise ajaks õpetajate hulgast asetäitja.

Juhataja abi on kooli sisemises ning kasvatustlikus tegevuses abiks juhatajale ja täidab viimase puudumisel tema kohuseid.

§ 39. Majanduskooli õpetajaks võib olla isik, kellel on vähemalt keskkooli või majanduskooli eelharidus, oma erialal tarvilik ettevalmistus ning vilumus ja peale muu pedagoogiline ettevalmistus.

Majanduskooli eriainete, oskuste ja oskuspraktika õpetajaiks võib haridusministeerium kinnitada isikuid, kes oma hariduse ja pedagoogilise ettevalmistuse poolest käesoleva paragrahvi nõuetele ei vasta, kuid kellel on oma erialal tarvilik ettevalmistus ja vilumus.

§ 40. Majanduskooli õpetajate kandidaate riigikoolides esitab haridusministeeriumile kinnitamiseks koolijuhataja. Teistes koolides esitab koolijuhataja õpetajate kandidaate kooli ülevalpidavale asutusele valimiseks; valitud isikud esitatakse koolivalitsuse kaudu haridusministeeriumile ametisse registreerimiseks või § 39. teises lõikes ettenähtud korral kinnitamiseks.

§ 41. Õpetajate kohuseks on õppe- ning kasvatustöö tegemine, pedagoogikanõukogu koosolekutest osavõtmine ning selle otsuste, kui ka koolijuhataja korralduste täitmine.

Õpetajal ei ole õigust lahti öelda temale määratud kasvatustöist ja tundidest oma erialal.

§ 42. Õppeaasta algul esitab õpetaja lähema töökava pedagoogikanõukogule kokkukõlastamiseks ja heakskiitmiseks. Vähemalt iga poolaasta lõpul teatab õpetaja pedagoogikanõukogule, missugusel määral ta on suutnud kavas tähendatud nõudmisi täita.

§ 43. Koolist kui ka pedagoogikanõukogu koosolekult puudumise korral on õpetaja kohustatud sellest aegsasti koolijuhatajale teatama ühes puudumise põhjuste tähendamisega.

§ 44. Kui õpetaja on sunnitud mõjuvatel põhjustel koolitööst kauemaks ajaks eemale jääma, siis valitakse temale silmas pidades üldisi riigiteenijate ja õpetajate kohta käivaid erimäärusi asetäitja kunni tema koolitöösse tagasitulekuni.

§ 45. Kasvatuselesannete ligemateks täitjateks üksikutes klassides määrab pedagoogikanõukogu õpetajate hulgast klassijuhatajad, kelle kohused ära määrab pedagoogikanõukogu hari-

dusministeeriumi vastava instruksiooni põhjal.

§ 46. Avaliku majanduskooli ülevalpidaja on kohustatud palkama kooliarsti, kelle ülesandeks on õpilaste tervise eest hoolitsemine ning nende arstimine, valve kooliruumide tervishoidliku seisukorra järgi ja nõuandmine pedagoogikanõukogule kooli tervishoidu puutuvais küsimustes. Tütarlastekoolidesse ametisse määramisel on eesõigus naisarstil.

§ 47. Igas majanduskoolis on tarvilik arv teenijaid, kelle tööd koolijuhataja kindlaks määrab.

§ 48. Avalikkude majanduskoolide juhatajate, õpetajate, kooliarstide ja teenijate teenistuse, palga, pensioni ja abiraha õigused nähakse ette sellekohastes seadustes.

V. Pedagoogikanõukogu.

§ 49. Pedagoogikanõukogu liikmeteks on:

- a) koolijuhataja;
- b) kõik kooli õpetajad;
- d) kooliarst;
- e) hoolekogu esitaja või hoolekogu puudumisel kooli ülevalpidaja esitaja;
- f) kaks lastevanemate esitajat.

Kui majanduskool töötab mõne teise kooli juures, moodustatakse ühine pedagoogikanõukogu nende küsimuste arutamiseks, mis ühised mõlemile koolile.

§ 50. Pedagoogikanõukogu ülesandeks on kooli kasvatus- ja õpetusküsimuste ning nendega lähemas ühenduses olevate muude kooliellu puutuvate küsimuste lahendamine. Eriti kuulub tema tegevuskonda:

- a) kasvatus- ja õppeviiside arutamine koolitöö viljakuse tõstmise sihis;
- b) lähemate töökavade arutamine;
- d) koolitöökas tarvisminevate õppevahendite valik ja soetamine;

e) õppetöö aruande vastuvõtmine;

f) õpilaste vastuvõtmine, vastavaisse klassidesse paigutamine kui ka koolist eemaldamine, viimasel juhtumisel teatades sellest linna või maakonna koolivalitsusele; riigikoolides haridusministeeriumile;

g) õpilaste kõlblise ja vaimlise arenemise hindamine, lõpetajale kooli lõputunnistuste väljaandmine kui ka kehvemate õpilaste õppemaksust vabastamine;

h) õppetöö ja kooli korra kohta käivate määruste väljatöötamine;

i) koolis tarvitavate kasvatustöötajate abinõude üle otsustamine.

§ 51. Pedagoogikanõukogu koosolekuid peetakse tarviduse järgi.

§ 52. Koolijuhataja kutsub pedagoogikanõukogu kokku, kas enese algatusel või vähemalt 1/3 osa nõukogu liikmete ettepanekul.

§ 53. Pedagoogikanõukogu koosolekuid juhatab koolijuhataja või tema asetäitja.

§ 54. Pedagoogikanõukogu koosolekud on otsusvõimsed, kui neist osa võtab koolijuhataja või tema asetäitja ning vähemalt pool osa õpetajaist.

§ 55. Pedagoogikanõukogu koosoleku otsused tehakse liht häälteenamusega; kui hääled poolenevad, annab juhataja hääle enamuse. Kui koolijuhataja pedagoogikanõukogu otsusega ei ühine, võib ta küsimuse lõplikuks otsustamiseks esitada riigikoolides haridusministeeriumile, teistes koolides linna või maakonna koolivalitsusele.

§ 56. Pedagoogikanõukogu valib oma liikmete hulgast üheks aastaks sekretäri ja raamatukoguhoidja.

VI. Hoolekogu.

§ 57. Riigikoolides haridusministeeriumi, teistes koolides kooli ülevalpidaja otsusel asutatakse majanduskooli juurde kooli hoolekogu.

§ 58. Kooli hoolekogu moodustavad:

- a) koolijuhataja,
- b) õpetajate esitaja, pedagoogikanõukogu valimisel,
- d) kooli ülevalpidaja asutuse 3 esitajat,
- e) lastevanemate 2 esitajat,
- f) kooliarst ja
- g) esitaja iga asutuse, isiku või toetajate rühma poolt, kes kooli majanduslikult toetab vähemalt ühe viiendiku majanduslikkude kulude summa suuruses.

Kooli ülevalpidava asutuse esitajate volitused on maksvad 3 aastat, õpetajate ja lastevanemate esitajad valitakse igal sügisel peale õppetöö alguse üheks aastaks; toetajate esitajate volitused on maksvad selle eelarve aasta kestel, mil toetus antud.

Kõik koolis töötavad õpetajad võivad hoolekogu koosolekuist sõnaõigusega osa võtta.

§ 59. Hoolekogu ülesandeks on hoolitseda kooli eest üldse, eriti ta majandusliku külje eest. Selle ülesande täitmiseks kuulub ta tegevuskonda:

- a) õpilaste toitlus- ja tervisolude korraldamine;
- b) vaesematele õpilastele toetuse muretsemine;
- d) ettepanekute tegemine uute õppeainete sisseseadmise ning uute klasside või kursuste avamise asjus kooli ülevalpidajale;
- e) kooli erikapitaalide valitsemine ja tarvitamine, kuivõrd see sellekohaste erimäärustega ei ole teisiti korraldatud;
- f) kooli kinnis- ning vallasvara korrashoidmise järelvalve;
- g) kooli eelarve läbivaatamine;

h) kooli majapidamise, sissetulekute ja väljaminekute revideerimine;

- i) kooli majandusliku aruande läbivaatamine ja oma tegevusaruande kokkuseadmise;
- j) esitaja valimine pedagoogikanõukogusse.

§ 60. Hoolekogu esitajatel on õigus õpetustööd koolis pealt kuulata, kuid neil ei ole õigust teha klassis tähendusi ega õpetajaile üldse märkusi, — nad võivad oma arvamised ja tähelepanekud avaldada koolijuhatajale või hoolekogule.

§ 61. Hoolekogu valib oma liikmete hulgast iga kooliaasta algul üheks aastaks juhataja, ta asemiku ja sekretäri.

§ 62. Hoolekogu koosolekuid peetakse tarviduse järgi.

§ 63. Hoolekogu kokkukutsumine on juhataja või tema äraolekul tema asemiku ülesandeks. Hoolekogu kutsutakse erakorraliselt kokku, kui seda vähemalt kolm liiget või koolijuhataja nõuavad.

§ 64. Hoolekogu koosolek on otsusvõimne, kui sellest vähemalt pool liikmetest osa võtavad, nende hulgas hoolekogu ja kooli juhatajad või nende asemikud.

§ 65. Kui pedagoogikanõukogu ja hoolekogu arvamised lahku lähevad, otsustab küsimuse vastav koolivalitsus, riigikoolides haridusministeerium.

Aruandja **H. Bauer** (loeb):

VII. Lastevanemate esitus.

§ 66. Kooli ja kodu vahel lähema ühenduse loomiseks kutsub koolijuhataja lastevanemate koosoleku kokku vähemalt üks kord aastas. Erakorraliselt võib lastevanemate koosoleku kokku kutsuda hoolekogu otsuse põhjal hoolekogu juhataja.

M. Juhkam (töer): Teen ettepaneku, kustutada paragrahvi lõpp algades sõnast „kutsuda“ ja selle asemele võtta: „kutsumist nõuda hoolekogu oma sellekohase otsuse põhjal“.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Bauer**: Ühinen ettepanekuga.

Juhataja **A. Rei**: Aruandja ühineb ettepanekuga, sellepärast ei tule ettepanek eriti hääletamisele. Asun § 66-da hääletamisele ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 66 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **H. Bauer** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 67—77.

§ 67. Vanemate koosoleku ülesandeks on kasvatus- ja õpetustöösse puutuvate küsimuste arutamine ja sooviavalduste esitamine pedagoogikanõukogule ja hoolekogule.

§ 68. Vanemate koosolek võib oma ülesannete täitmiseks erikommisjone valida.

§ 69. Vanemate koosoleku sellekohase otsuse põhjal asutatakse kooli juurde vanemate komitee, kuhu kuuluvad koolijuhataja, lastevanemate esitajad — iga klassi kohta kaks — ning 2 õpetajat pedagoogikanõukogu valimisel. Lastevanemate esitajad valib vanemate koosolek lastevanemate või nende asemikkude hulgast. Kõik esitajad valitakse üheks aastaks.

Komitee valib enese keskelt esimehe, tema asemiku, laekahoidja ja sekretääri.

§ 70. Vanemate komitee aitab kooli ja kodu vahel ühendust alal hoida ning süvendada, arutab kasvatusküsimusi, püüab nõrgematele õpilastele paremat edasijõudmist võimaldada, muretseb kehvematele ainelist toetust, aitab õpilaste toitluse ja tervishoiu olusid korraldada ja organiseerib lastele kohaseid lõbustusi ning õppekäike.

§ 71. Vanemate komitee valib pedagoogikanõukogusse 2 ja kooli hoolekogusse 2 lastevanemate esitajat. Ühel selleks valitud esitajal on õigus õppetunde pealt kuulata ja märgatud puudustest tarbekorral koolijuhatajale või vanemate komitee koosolekule teatada, kuid tal ei ole õigust isiklikult mingisuguseid märkusi ega korraldusi teha.

Kus ei ole vanemate komiteed loodud, seal valitakse käesolevas paragrahvis tähendatud esitajad vanemate koosolekul.

§ 72. Vanemate komitee koosoleku kutsub kokku esimees tarviduse järgi. Koosolek on otsusvõimne, kui on koos vähemalt pooled liikmed, nende hulgas komitee esimees ja koolijuhataja või nende asetäitjad. Otsuse tegemiseks on tarvis, et selle poolt oleks enam kui pool koosolijaist. Kui hääled poolenevad, annab juhataja hääle ülekaalu.

§ 73. Vanemate komitee liikmete või § 71. tähendatud esitajate valimiseks on vanemate üldine koosolek otsusvõimne, kui sellest osa võtab $\frac{1}{5}$ kõigist kohalikkudest lastevanematest või nende asemikkudest, kellel selleks kirjalik volitus. Kui vanemate koosolek kokkutulnud liikmete vähese arvu pärast pidamata jääb, peetakse koosolek mitte varem kui ühe nädala pärast. Teistkordne koosolek on kokkutulnud liikmete arvu peale vaatamata otsusvõimne. Õpetajad võtavad osa vanemate koosolekust sõnaõigusega.

§ 74. Vanemate koosoleku algul valitakse koosoleku juhataja ja kirjatoimetaja. Otsused tehtakse liht hääleteenamusega. Koosoleku protokollid kinnitavad juhataja, kirjatoimetaja ja vähemalt kolm koosolekul valitud isikut allkirjades.

VIII. Majanduskoolide õigused.

§ 75. Majanduskoolil on oma pitsat. Kõik koolisse puutuvad aktid, palvekirjad, kinnituskirjad jne. on vabad margimaksust; samuti on vabastatud kooli kinnisvara kõikidest riigi- ja kogukonna maksudest ning naturaalkohustustest.

§ 76. Majanduskoolide poolt korraldatud õppereisidest osavõtjad õpetajad ja õpilased saavad riigi raudteel ja laevadel sellekohastes Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud erimäärustes ettenähtud maksuta sõidu või hinnaalanduse.

§ 77. Majanduskoolide tarvidusteks haridusministeeriumi loal sisetoodavad õppevahendid, nende osad ja raamatud on tollimaksust vabad.

Aruandja **H. Bauer** (loeb):

„IX. Seaduse elluviimine.

Käesolev seadus hakkab maksma 1. augustist 1925. a., mis ajast tühistuvad senni maksvad seadused kaubanduskoolide kohta“.

Käesolevas peatükis on trükiviga juhtunud. Paragrahvi ees puudub „§ 78“.

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Käesolevas paragrahvis tuleks parandada „1925.“ aasta „1926.“ aastaks.

Juhataja **A. Rei**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Bauer**: Ühinen ettepanekuga.

Juhataja **A. Rei**: Aruandja ühineb parandusega, seega tuleb § 78 hääletamisele ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 78 ühes parandusega vastu võetud.

10. Vabatahtliku tuletõrje ühingute tuletõrje komandode liikmete pensioni- ja toetusraha seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3.

Vabatahtliku tuletõrje ühingute tuletõrje komandode liikmete pensioni- ja toetusraha seadus.

§ 1. Vabatahtliku tuletõrje ühingute tuletõrje komandode liikmetel, kes tuletõrje kohuste täitmise juures või selle tagajärjel saadud raskete haavade või vigastuste läbi töövõime osalt või täiesti kaotanud, samuti ka tuletõrje kohuste täitmisel surmasaanute perekonnaliikmetel on õigus pensioni ja toetusraha saada riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioniseaduses ettenähtud alusel.

§ 2. Pensioni arvatakse:

a) ühisele juhatajale või komando juhatajale, nende abidele ja asetäitjatele — riigiteenijate 5. palgaastme palga järgi;

b) ühingu varahoidjale ja tema abile, jaoskondade juhatajatele ja nende abidele, adjutantidele — 8. palgaastme palga järgi;

c) kõigile teistele tuletõrjujatele 11. palgaastme palga järgi.

Märkus. Kui käesolevas seaduses tähendatud vabatahtlikkudel tuletõrjujatel ka oma elukutse järgi pensioniõigused on, siis maksetakse neile välja ainult see pension, kumb suurem on.

§ 3. Käesolevas seaduses ettenähtud tuletõrjujate pensionid maksetakse riigi summadest.

11. Posti-telegraafi seaduse täiendamise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmermann** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Posti-telegraafi seaduse täiendamise seadus.

Posti-telegraafi seadus, S. K. XII köide, I jagu, täiendatakse järgmiselt:

§ 2. Teedeministril on õigus:

a) sisse seada uusi posti-telegraafi operatsioone;

b) maksuma panna posti-telegraafi teenistusse puutuvaid määrusi;

c) avada posti-telegraafi asutustes Eesti panga agentuure kokkuleppel Eesti pangaga, toimetatavate pangaoperatsioonide eest riigi kasuks vastavat tasu võttes;

d) lubada postiasutustes müüa postiläbikäimises tarvitavaid tarbematerjale; müügist saadud summasid lubada ära kasutada nimetatud materjalide muretsemiseks; ülejääkidest lubada moodustada posti-telegraafi-telefoni ametkonna teenijate olukorra parandamise erikapitaal, mille tarvitamise kohta teedeministri poolt erimäärused maksuma panakse.

Juhataja **A. Rei**: Kuna Riigikogu kaks tundi töötanud, kuulutan veerandtunnilise vaheaja.

Vaheaeg algab kell 7.

Pärast vaheaega jätkub koosolek kell 7.20 min.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**.

Sekretäri kohal abisekretäär **L. Raudkepp**.

Juhataja **A. Rei**: Riigikogu koosolek kestab edasi.

12. Notariaalseaduse VI jaotuse (S. K. XVI k. I j. 1914. a. väljaanne) muutmise seadus — II lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, sissejuhatava osa ühes § 340¹ ja § 364¹.

Notariaalseaduse VI jaotuse (S. K. XVI k. I j. 1914. a. väljaanne) muutmise seadus.

Notariaalseaduse § 340¹ ja § 364¹ muudetakse järgmiselt:

§ 340¹. Väljaspool linnu ja alevid asuvasse kinnisvaradesse puutuvate kinnistamiste juures, mille sihiks on:

a) kinnisvara, millel kinnistusregistris on eraldi osa, jagamine mitmeks iseseisvaks kinnisvara üksuseks (§ 311);

b) iseseisvast kinnisvara üksusest osa ehk päraldise lahutamine teise iseseisva kinnisvara üksusega liitmise otstarbel (§ 311);

c) ühe ja sama isiku päralt oleva mitme iseseisva kinnisvara üksuse üheks liitmine (§ 312) ja

d) kinnisvara osa peale kasutamise õiguse maksmapanemine omandusõiguse alusel (§ 309) — tuleb kinnistusjaoskondadele esitada peale § 340 ettenähtud lisade veel kinnistatavate üksuste kohta üksikasjalised riigi kinnisvarade maksuameti poolt õigekestustatud plaanid ja väljaantud tunnistused kinnisvara suuruse kohta.

§ 364¹. Kinnistusjaoskonnad saavad iga kuu 15. kuupäevaks riigi kinnisvarade maksuametile teated kõigi eelmisel kuul olnud § 340¹ tähendatud kinnistuste kohta, ära tähendades vastavate kinnisvarade koosseisu ja pindala.

13. Ainete hindade ja veokulude üle andmete kogumise seadus — II lugemisel.

Üldkommisjoni aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—6.

Ainete hindade ja veokulude üle andmete kogumise seadus.

§ 1. Linna- ja alevivalitsused on kohustatud nende valitsuspiirkondades koguma andmeid toiduainete, loomatoidu ja ehitusmaterjalide hindade ja veokulude kohta.

§ 2. Iga hinna kohta peab ära tähendatud olema kõige kõrgem ja kõige madalam hind, samuti ka aine kõige enam müüdava sordi keskmine hind.

§ 3. Linna- ja alevivalitsused on kohustatud kogutud andmed hindade üle saatma riigi statistika keskbüroole, aga erakorralistel juhtumistel, mis ei luba viivitust, ka riigi-asutustele otsekohe viimaste nõudmistele peale, kuid mitte teisel kujul, kui nad on riigi statistika keskbüroole esitatud või esitatakse.

§ 4. Käesoleva seaduse järele kindlaksmääratud keskmised hinnad on seaduslikud hinnad riigi ostmise jaoks.

Kui mõnel korral riigi ostmist keskmise hinnaga toimetada ei saa, siis võib vastav asutus, selle kohta eriakti kokku seades, osta ka kõrgema hinna eest, kuid mitte üle käesoleva seaduse järgi määratud kõigekõrgema hinna.

§ 5. Vabariigi Valitsus määrab kindlaks: 1) ainete nimekirja, mille kohta linna- ja alevivalitsused on kohustatud § 1. ettenähtud andmeid koguma;

2) nende andmete riigi statistika keskbüroole ja huvitatud asutustele saatmise korra;

3) nende andmete riigi statistika keskbüroo poolt ümbertöötamise ja avaldamise korra.

§ 6. Käesoleva seaduse jõusseastumisega kaotavad maksvuse rahva toidluse kindlustamise seadustiku (S. K. 13 köide) §§ 100—110 ja „Riigi Teataja“ nr. 87—1921. a. väljakuulutatud seadus nr. 145. (seadus toidluse kindlustamise seadustiku (S. K. 13 k.) §§ 100—110 ettenähtud kubermangu semstvo valitsuse ja kubernerite ülesannete kohta).

14. Randvere-Piirita tee õiendamiseks maa võõrandamise seadus — II lugemisel.

Üldkommisjoni aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3.

Randvere-Piirita tee õiendamiseks maa võõrandamise seadus.

§ 1. Harju maakonna Viimsi valla Randvere küla tee õiendamiseks võõrandatakse tarvisminev maa Harju maakonnavalitsuse korraldusse Viimsi vallas asuvatelt Viimsi mõisast äralahutatud järgmistelt maaüksustelt:

1) Rätsepa (kreposti nr. 3286) talu küljest 1000,5 mtr.²

2) Andrekse (kreposti nr. 3288) talu küljest 1000,5 mtr.²

3) Mihkli (kreposti nr. 3290) talu küljest 1540,65 mtr.²

§ 2. Võõrandatud maade eest maksab Harju maakonnavalitsus sennistele omanikkudele tasu sellekohaste seaduste järgi.

§ 3. Võõrandamise teostab siseministrium.

15. Hangeldamise (spekulatsiooni) ja liigkasuvõtmise vastu antud määruse § 19. muutmise seadus — II lugemisel.

Üldkommisjoni aruandja **R. Penno** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Hangeldamise (spekulatsiooni) ja liigkasuvõtmise vastu antud määruse § 19. muutmise seadus.

Hangeldamise (spekulatsiooni) ja liigkasuvõtmise vastu antud määruse („Riigi Teataja“ nr. 14/15 — 1920. a., seadus nr. 73) § 19 muudetakse järgmiselt:

§ 19. Kaubandus-tööstusministril on õigus sundmäärusega kohustada kõiki kauplusepidajaid linnades nende ettevõtete akendele väljapandud ja äriuumides müügile seatud kaupadele ära tähendama viimaste hinnad ehk ostjale nähtavale kohale välja panema kaupade hinnakirjad; väljapandud hindadest kallimat hinda ei tohi ostjatelt nõuda.

Sellest kaubandus-tööstusministri sundmäärusest üleastujaid karistatakse käesoleva määruse § 23. põhjal.

16. Tööliste haiguse korral kindlustamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** (loeb): Tööliste haiguse korral kindlustamise seaduse muutmise seadus.

E. Masik (põl): Väga austatud Riigikogu liikmed! 14. oktoobril läinud aastal anti teatavasti uus haigus-

kinnituseadus tagasi töökaitse komisjoni selleks, et see seadus vastavalt ümber töötataks ja siis uuesti Riigikogule esitataks. Nüüd, ära ootamata uut parandatud seadust, on aga sisse antud üks pealtnäha väikene seaduseelnõu, nimelt: „töölise haiguse korral kindlustamise seaduse muutmise seadus,“ mis minu äranägemise järele täiesti enneaegne ja täiesti vastuvõtmatu on.

Miks see on siis nõnda? Selleks vaatame, mis tahetakse selle pealtnäha väikese seadusega kätte saada. Sellega tahetakse nimelt järgmist kätte saada: Esiteks muudetakse tööstusliku töö seaduse § 257., ja teiseks on veel mõned vähemad muudatused, millel aga suuremat elulist tähtsust ei ole.

Ma peatan esimese punkti juures — nimelt tahetakse muuta § 257. selles seaduses, mis Kerenski ajutise valitsuse poolt välja anti 25. juulil 1917. aastal. See seadus teatavasti muutis ära endise tsariaegse valitsuse haiguskindlustuseaduse, mis 1912. aastal välja anti, muutis seda seadust õige tähtsal määral ja muuhulgas muutis ka § 257. endist põhimõtet selles mõttes, et selle piirid Kerenski seaduses laiendati. Algseaduses oli ette nähtud kinnitamine ainult tööstuslike ettevõtetes — raudteed ja sisemised veeteed kaasa arvatud. Kerenskiaegses seaduses võeti veel juurde „remeslennõe predpriyatija“, tähendab käsitööstuslikud ettevõtted ja peale selle veel ehitustööd. Teiseks muudeti seda, et esimeses seaduses oli ette nähtud, et kinnitamise alla käisid ainult suured tööstuslikud ettevõtted, niisugused ettevõtted, mis esimese järgu tööstuspatendi järele töötavad, nimelt masinatega töötavad ettevõtted kunni 20 töölisega ja teised ettevõtted kunni 30 töölisega. Kerenski ajal muudeti seda normi, viies sundusliku kinnitamise alla kõik need ettevõtted, mis ma nimetasin, tähendab tööstuslikud ettevõtted, samuti vabrikute kui ka käsitööstuslikud ettevõtted, siis raudtee, trammi ja ehitustööd, ettevõtted, kus on üle 5 töölise. Tähendab, ettevõtted, kus alla 5 töölise, need sundusliku kinnituse alla ei käi. See kord ja see seadus on meil maksev ja teatavasti selle korra muutmiseks oligi ette nähtud uus haiguskindlustuseadus. Nüüd aga, ilma et seda uut seadust ära oodata, jäetakse täiesti maksma vana Kerenski seadus, tahetakse aga muuta ainult § 257. Ja nimelt tahetakse tuua sundusliku kinnituse alla peale tööstusettevõtete ka kaubanduslikud ettevõtted, jättes kinnituse alt välja ainult põllutöölised ja majateenijad. Nii tahetakse võtta sundusliku kinnituse alla ettevõtted: kus müüakse igasuguseid kaupu suurel ja väikesel arvul, krediit-asutused, kinnitusettevõtted, kirjastusärid, kau-

bandusliku ja tööstusliku tegevusega seotud kontorid ja ladud, apteegid, habemeajamise ja juukselõikamise ärid, komisjoniärid ja kontorid, ettevõtted, kus igasuguseid sööke ja jookke kohal tarvitamiseks müüakse, võõraste-majad, möbleeritud toad, sissesõiduhoovid ja muud sarnased kaubanduslikud või üldise tegevusega ettevõtted.

Teiseks tahetakse võtta esitatud seaduse järele sundusliku kinnituse alla kõik ettevõtted, alates isegi kõige väiksemast. Seega viiakse kinnituse alla ka ettevõtted, kus on isegi üks palgaline tööline. See muidugi laiendab tähtsal määral kinnituse tegevust, sellepärast oleks huvitav vaadata, kuivõrd laieneb tegevus võrreldes sellega, mis meil praegu olemas haiguskindlustuse alal. Statistiliste andmete järele on meie haigekassades praegu kinnitatud umbes 35.000 inimest. Kuipalju oleks siis sunduslikult kinnitatuid, kui muudame sennise korra ja paneme maksma ettepanud uue korra. Kahjuks ei ole meil sel alal täpseid statistilisi andmeid. Käsitades rahvalugemise andmeid ja tehes seal vastavaid parandusi, olen välja kalkuleerinud, et uue sundusliku kinnituse korra järgi oleks sundusliku haiguskindlustuse alla kuulujaid umbes 80—100.000 inimest. Ma ütlen, see on umbes 80—100.000 inimest, siia juurde ei ole arvatud põllutöölised ja majateenijad, need on välja jäetud. Nagu ma nimetasin, on see arv praegu aga 35—40.000, kuna uue korra järele seda arvu suurendatakse kahekordselt, ma ütleksin, isegi kahe ja poole kordselt. Kui vaatame seda koosseisu, kes muudetud korra järele kinnituse alla kuulub, siis peab ütlema, et endine seadus, tähendab Kerenski seadus, on välja kasvanud vanast Vene 1912. a. seadusest, kus oli ette nähtud, et sundusliku kinnituse alla kuulusid ainult suur-tööstuslike ettevõtete töölised ning § 260. alusel olid sinna alla viidud ka suur-tööstuse ametnikud, kuna uue korra järele tulevad juurde veel kõiksugustes kaubanduslike ettevõtetes töötavad inimesed, vaatamata selle peale, kas need ettevõtted asuvad linnas või maal.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **T. Kalbus.**)

Endise seaduse järele kuulusid kinnituse alla niisugused ettevõtted, mis olid koon-datud suurematesse kohtadesse, kus oli võimalik haigekassasid korraldada. Nüüd tahetakse, et see vana kord jääks maksma ja sundusliku kinnituse alla tuuakse terve grupp isikuid, kellel on tihti teine sotsiaalne seisukord kui töölistel. Näiteks väga palju ametnikke, intelligentsi, kelleks võiks nimetada igasuguseid

kaubanduslikkudes ettevõtetes töötavaid isikuid ja poolintelligentsi, need kõik peavad nüüd vana korra järele organiseeritud haigekassade alla kuuluma. Mina arvan, et kui selle peale vaadata, kas oleks võimalik niisugust laiendamist ette võtta, sealjuures maksuma jättes vana korda, mis õieti üks kord juba parandatud, mille põhimõtted aga siiski vanaks jäänud, siis võiks a priori öelda, et see laiendamine ei ole võimalik, ja et niisugune laiendamine ei või kasuks olla haiguskinnituse tegevusele. Meie ei saa seda väga tähtsat ala, nimelt haiguskinnitust, niisugusel kujul reformeerima hakata, et laiendatakse kinnitus niisuguste ettevõtete peale, millel teistsugune iseloom, kinnituse aluseid ja haigekassade korraldust aga endiseks jättes. Võiks otsekohe öelda, et niimoodi meie oma haiguskinnitamise korraldust läbi viia ei või. See ei too meile kasu, vaid ainult kahju. Et näidata ligemalt, missugused puudused on praeguses haiguskinnitamisega korras tegelikus elus, siis luban enesele peatuda mõne asja juures. On teada, et haiguskinnitus on väga tarvilik sotsiaalne tegur ja on väga paljudes maades ja teatavasti osalt ka meil läbi viidud. Kuid teisest küljest on teada, et haiguskinnitus nõuab teatavaid väljaminekuid just kinnitavate eneste arvel. Vaadates meie kinnitamisega korraldust näeme, et haiguskinnitamiseks tuleb maksta 6% vastavast töötasust. Meie seaduse järgi tasub sellest 6%-ist $\frac{2}{3}$ ettevõtja ja $\frac{1}{3}$ tööline. Vastav seaduseparagrahv lubab seda protsenti suurendada kuni 8%. Siis peaks 5% maksuma ettevõtja ja 3% töötajad. On arusaadav, kui vaatame näiteks tööstuslikku ala, siis näeme, et see protsent, mis makstakse haigekassa heaks või töölise kinnitamiseks, tuleb lõppudelõpuks tööhinnale juurde ja seeläbi väheneb vastavalt töölise tasu. Sellegipoolest on huvi töölistel ja kinnitatutel, et see raha, mis selleks makstakse, ka vastavalt kasutatakse. Veel suurem huvi on ettevõtjal, et see 6%, mis tuleb tööhinnale juurde, kasutatakse ratsionaalselt. Täheleb, üks ja sama huvi on mõlematel, et raha läheks tõesti ratsionaalsele kasutamisele.

Kui meie vaatame praegust korda, mis, nagu nimetasin, on välja arenenud vanast tsaariaegsest korras, ja mis on mitu korda lapitud ja parandatud, siis peab ütleva, et meie praegune kord on ratsionaalse korralduse mõttes väga puudulik. Vaadates Kerenski seadust peab ütleva, et ta on nähtavasti õige kiire korras muudetud poliitilise momendi mõju all ja selles on õige palju olulisi puudusi, mis ennast avaldanud ka meie haigekassade lähemas minevikus. Üks täht-

samatest puudustest, mida võiks nimetada, on haiguskinnituse ja haigekassade organisatsioon. Selle organisatsiooni tähtsamaks puuduseks on esiteks haigekassade moodustamise viis ja teiseks haigekassade valitsemine. Haigekassade moodustamine on selle seaduse järele korraldatud niiviisi, et haigekassad võivad olla kas üksikutes ettevõtetes või ühishaigekassad vastavates raioonides. Üksikutes ettevõtetes võivad haigekassad olla, kui on 500 töölise või üle selle, kui aga arv vähem kui 500 töölise, siis peavad töölised ühishaigekassa alla kuuluma. Peale selle ei ole vana seaduse järgi võimalik asutada haigekassasid vastavalt tegevusgrupile, näiteks käsitöölise grupile. Niisugust võimalust see seadus ei anna. Kui meie aga meelde tuleb, et tahetakse uue parandus-ettepaneku alusel juurde tuua terve rida teisel alusel töötavaid ettevõtteid, ja et nendel võimalust pole vastavaid haigekassasid korraldada, siis on sellel praktilises elus väga kurvad tagajärjed.

Kui meie võrdleme oma haigekassasid Saksamaa haigekassadega, siis näeme, et seal on koguni teine kord. Seal on võimalus vastavate erialade järgi vastavaid haigekassasid moodustada, seal on tervelt viis haigekassa gruppi, mis võimaldab tegevust ratsionaalsemalt korraldada.

Teine asi, mis silma puutub meie haigekassade korraldamises, on see, et haigekassade valitsemisest on täielikult kõrvaldatud ettevõtete esitajad, ja valitsemine antud Kerenski seaduse järgi täielikult tööliste kätte. Seda peab nimetama üheks tähtsamaks puuduseks. Meil katsutakse sellest teha suurt numbrit ja nimetatakse, et haigekassades valitseb omavalitsuslik kord. Nagu üks eriajaleht „Haigekassa“ kirjutab, olevat see väga suur saavutus. Kuid kui meie tegelikult asja vaatame, siis peab ütleva, et see saavutus on haigekassale väga halbu tagajärgi andnud. Peab otsekohe nimetama, et haigekassa ei ole mingisugune klassivõitluse koht, ei ole ta ka mingisugune erisotsiaalsete küsimuste reformeerimise koht, vaid haigekassa ülesanne on lihtne — haiguse korral inimestele abi anda. See abiandmine korraldamine peab olema ratsionaalselt tehtud. Seda kahjuks aga ei luba meie praegune kord, kus sellest korraldamisest osa võtavad ainult töölised. Kahjuks pean ma ütleva, et oleva korralduse juures on mindud isegi sellele pinnale, kuhu haigekassa kunagi poleks pidanud asuma. Et seda illustreerida, on küllalt vaadata meie haigekassa liidu tegevust, seda ajakirjandust, mis haigekassa liit välja annab, mis tegevuse illustreerimisele nagu peeglik. Kahjuks pean ütleva, et kirjutused,

mis nendes ajakirjades leiduvad, näitavad, et meie haigekassad on läinud nende suurte ülesannete pealt kõrvale, mis neil tegelikult peaksid olema. On küllalt, kui vaadata haigekassa ajakirja „Töö ja Tervise“ nr. nr. 1 ja 2. Ma tegin väikese statistika näiteks „Töö ja Tervise“ oktoobrikuu kirjutustest. Nendest kirjutustest on näha, kui vähe seal haigekassa tegevust on puudutatud, kuna seal kirjutatud on tööaja pikkusest, ületöötundidest, tööviljakusest jne., on tehtud täielikult propagandat sotsiaaltegevuse alal. Iseenesest on see hea asi, ma ei eita seda, aga haigekassa tegevuses seda ei saa lubada. Kuid siiski saab haigekassade liit, kes seda lehte välja annab, $\frac{3}{4}$ % nende haigekassade sissetulekust, mida kasutatakse propagandaks koguni teistel aladel. See on väga halb tundemärk sellest, kuidas meie haigekassa tegevus on korraldatud, ja kui meie seda tegevust lähemalt vaatame, siis peab ütleva, et tõesti on tundemärke olemas, et meie haigekassa kahjuks selle organisatsiooni juures, mis meil praegu olemas on, ei taha hakama saada oma otsekoheste ülesannetega. Selleks toon ainult paar näidet. Teatavasti 1. septembrist s. a. viidi meie haigekassade alla arstiabiandmine haiguse korral, mis enne oli suuremate ettevõtete hooleks, ja seda lubab ka seadus. Vastavates ettevõtetes olid enne omad haigemajad, ambulatooriumid ja korraldati vastavalt seda tegevust ja ei olnud nurinat kuulda. Meie haigekassad aga vaatased, et Kerenski seaduse järele saaks sealt 2% veel juurde, võtame siis ka selle tegevuse oma alla, ja 1. septembril algasidki nad selle tegevusega peale. Siin on juhus võrrelda ettevõtjate ja haigekassade poolt korraldatud tegevust. Ja nagu praktiline elu näitab, ei ole meie haigekassad selle asjaga hakkama saanud. Mul on siin väljavõtte Tallinna ühise haigekassa väljaminekutest, kust meie näeme, et peale selle, kui haiguseravitsemine nende kätte anti, 1. septembrist kuni 1. oktoobrini on kulutatud kassaliikmete peale arstiabiandmiseks üle 5 miljoni, kuna aga sissetulekuid on olnud 3 miljonit, nii siis üle 2 miljoni on olnud puudujääki. Tagajärg on see, et hakatakse piirama arstiabiandmist ja järgmine samm ei ole vist ka kaugel, et vastava seaduse alusel tuleks ettepanek, suurendada töötasu arvel maksetavat protsenti. Ma võiksin tuua veel teisi näiteid abiandmise aladel, kus haigekassa tegevus on meil näinud puudulikuna, kuid ma loobun sellest, kui tarvis võin neid teine kord tuua. Toon siiski veel ühe näite teiselt alalt. Nimelt on peale organisatsiooni puuduse üheks haigekassade suureks puuduseks see, et haigekassades ei

kontroleerita mitte küllalt asjalikult haiguse juhtumisi. Meie haigekassa on pealegi otsustanud suuremalt osalt abirahasid andma hakata kohe esimesest haigusepäevast peale, ära kasutades vastava seaduse § 318., mis annab õiguse abirahasid esimesest haigusepäevast peale andma hakata, kuna aga seadus üldjuhtumisel ette näeb, et abiraha tuleb anda neljandast haigusepäevast arvates. Nende kahe asjaolu tõttu, mida võivad statistilised andmed tõendada — on niisugune nähtus ilmsiks tulnud, et haiguste juhtumiste arv märksa suurenenud on ja muidugi läheb see vastavalt kalliks maksma ja kui tulevad niisugused haigused, mis pikema iseloomuga on, siis on seda haigekassal raske tasuda. See on üks asi, ja teine on, et selle tõttu on suurenenud töölt äraolemine. Ma ei hakka siin arvusi ette tooma, kuid toon ühe iseloomuliku näite, mis oli selle järelduseks, kui 1. septembrist peale arstlik abiandmine haigekassade alla läks. Mul on siin väljavõtte Eesti tööliste kinnitusühisuse aruannetest 1923., 1924. ja 1925. aastast, nimelt Tallinna ühise haigekassa poolt väljamaksetud abirahade kohta õnnetusjuhtumiste tõttu kaotatud tööpäevade eest, tööliste kinnitusühisuse arvel. Nimelt on asi sarnane, et ühine haigekassa maksab tööliste kinnitusseltsi arvel sel juhtumisel rahad välja, kui õnnetusjuhtumise läbi haigus tuleb, ja pärast maksetakse need rahad jälle tagasi. Kui vaatame statistikat, siis näeme järgmist: välja on maksetud vastavatel aastatel — ma ei hakka siin esimesi kuid tooma, vaid võtan ainult viimased kuud — 1. augustist kuni 30. oktoobrini — 1. septembril s. a. nimelt läks, nagu juba nimetasin, see arstiabi andmine haigekassade alla üle—1923. a. oli väljamaks 329.350 marka, 1924. a. 320.970 marka, kuna aga tänava aasta 546.866 marka, ehk otsekohe tõusnud ligi 100%, vaatamata selle peale, et tööliste arv suurenenud pole, see oli 1924. a. 29.500 ja 1925. a. 29.000. Sellekohta on tööliste kinnitusühisusel — ja see on niisugune ühisus, mis ettevõtete poolt organiseeritud — niisugune arvamine. (Aruandja L. Johanson: Kuidas ta oma asju ise ajab?) Sellekohta räägime teinekord, kui vastav seadus arutamisel, et abirahade maksimise suurenemiseks muud põhjust pole olnud, kui nõrgem kontroll haigekassa arstide poolt vaba päevade andmiseks vigastatutele. Ja ma pean ütleva—kahjuks on see nõnda. See on ka väga kerge ette kujutada, sest enne olid vastavatel tehastel oma haigemajad, oma arstid, kes töölisi vastavalt tundsid, ja muidugi sündis kõik vastava kontrolli all, nii on siis ka arusaadav, et haigusjuhtumisi palju vähem oli, kui niisugusel korral, kus haiged võõra arsti juurde

lähuvad, seal vastava tunnistuse saavad, saab ju arst oma tasu ja sellel on omad vastavad järeldused. Sarnaseid juhtumisi teatakse otsekohe rääkida, ja see on täiesti inimlik nõrkus, et nüisugused juhtumised võivad ette tulla, kui saab kerge vaevaga töölt ära olla, saab selle tunnistuse kätte, et ta on haige ja maksetakse haiguspäevad välja. — On arusaadav, et sarnane olukord haigusjuhtumiste arvu kunstlikult suurendab. Ja tõepoolest, statistika näitab ka seda. Mina ütlen, et see on üks meie haigekassade suurematest pahedest ja suurematest puudustest, ja ma ei ütle mitte, et see puudus rõhub üksi tööandjaid, vaid see puudus rõhub töölisi endid samuti, sest—ma kordan veel—haiguskinnituse raha, 6% läheb tööhinnale juurde, ja et tööhind konkureerima peab välishindadega, tuleb seda sealt võtta, kust võtta on, see tähendab tööliselt või teenijalt või üldse teenija palga arvel. Ja kui haigekassa vastav organisatsioon ei ole küllalt hästi korraldatud, siis läheb see puudulik korraldus töötegijate eneste kahjuks. Siin on väga palju vaieldud selle kohta, miks näiteks, haigekassad on kõrvaldanud tööandjaid või üldse inimesi, kes suudavad asja paremini organiseerida, kuid kunagi ei ole muud põhjendust leitud, kui seda, et haigekassasid pidavat omavalitsuse korras organiseerima, ja kui tööandjad sinna juurde tulevat, kes organiseerimises rohkem vilunud on, et need siis seal oma kasu hakkaksid ajama. Kuid mina ütlen, et seal mingisugust omakasu ajada ei saa, haigekassa asjad on väga lihtsad ja väga kindlad. Muidugi, kui neid ülesandeid tahetakse käsitada teisest vaatepunktist, nagu seda, kahjuks, meie haigekassade liit on teinud, siis muidugi läheb meie haigekassade korraldamise asi väga keeruliseks. (Aruandja L. Johanson: Kahtlustate, ilma et Teil mingid andmeid oleks, see on juba Teie viis!) Jah, härra Johanson, kui võtame haigekassad väljamaal, kus keskmiselt rohkem haritud klass tööliste hulgas esineb, siis ei tunnistata seal seda põhimõtet, et haigekassade valitsemisest peab kõrvaldama isikud, kes sellele kasuks võivad olla. (Aruandja L. Johanson: Pankrotti jäänud Harju panga direktor!) Kui Teie hakkate sellest kõnelema, siis on näha, et Teie üldse ei taha asja kohta rääkida, vaid demagoogiat teha tahate. (Aruandja L. Johanson: Aga Teie kahtlustate haigekassasid.) Ma ei hakka teisi puudusi ette tooma, sest kui vastavat seadust arutati, siis toodi need puudused ette, kuid ma nimetan ainult, et uuest seadusest, mis läinud aastal arutamisel oli, olid enam-vähem need puudused kõrvaldatud, mis tegelik elu haiguskinnituse korralduses näitab. Seal oli võimalik tööandjate osavõtmine ja seal olid ka vastavalt ära jaotatud haigusraha protsen-

did ja oli vastavalt haiguskorraldus muudetud, arvesse võttes eriti seda, et haiguskinnituse alla peale tööstuslike tööliste, mis selleaegne seadus ette nägi, tulevad juurde koguni teised isikud ja ettevõtted. Kuid selles vanas kerenski-aegses seaduses, on kõik need puudused olemas ja nüüd tullakse äkitselt ja öeldakse, et laiendame haiguskinnituse selle vana seaduse alusel kõigi ettevõtete peale, suurendame kinnitatute arvu 2—2½ korda, jättes alused vanaks. See ei too haiguskinnituse aatele mingit kasu. Ning vaidlen selle vastu, arvesse võttes, et see küsimus on õige laia majandusliku ulatusega, mis nähtavasti töökaitse komisjonis uue ettepaneku tegemisel ei ole küllalt mitmekülgset kaalutud. Seda näitab ka seaduseelnõu konstruktsioon, mis on meile esitatud ja mis ei seisa koos ühestki paragrahvist, ka ta seletuskiri on lihtsalt ära trükitud sellest, mis seaduse esitajad on juurde lisanud eelnõule, ilma et oleks näha mingit kalkulatsiooni või üldse mingisuguseid põhjendusi. Ainuke põhjendus, mis ette toodud, on see, et uus haiguskinnitusseadus olevat antud komisjoni ja selle tõttu pidavat muudatus miskipärast kiires korras läbi viidama. Mina aga ütlen, et enne kui uus seadus ei ole vastu võetud, on täiesti võimatu hakata laiendama 2—2½ kordseks kinnitatud liikmete arvu, jättes haiguskinnituse korralduse endiseks. See ei ole meile majanduslikult kasuks ja eriti ei ole see kasuks neile, keda tahetakse haigekassade alla viia, kui iga töötegija palgast võetakse maha 6%, ilma et haigekassa oleks ratsionaalselt organiseeritud. Ma ütlen veel kord, see ei ole kellelegi kasuks, ja et küsimust majanduslikult läbi kaaluda, teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu arutamisel ära võtta ja anda rahaasjanduse komisjoni. (Vahelhüüe.) Jah, kui soovite, siis võib ta ka koguni tagasi lükata.

Juhataja **T. Kalbus**: Sõna on rkl. Johanson'il.

L. Johanson (stp): Haiguskinnitusseadust on Eesti parlament arutanud oma algusest peale, Asutavast Kogust alates, ja alati kui on jõudnud haiguskinnitusseadus Riigikogusse, siis on tulnud välja umbes samasuguste seletustega, nagu seda praegu tegi härra Masik. Kuid niikaugele ei ole siiski mindud, kui härra Masik, kes hakkas haiguskinnituse korraldusi kahtlustama, ilma et tal selleks mingisuguseid andmeid või põhjendusi ette tuua oli. Kui ei ole asjalikke andmeid, siis tullakse välja kahtlustamistega, see on harilik viis. (K. Tonkman, põl: Harilik sotside viis!) Mitte meie, vaid Teie viis. Käesolev seaduseelnõu näeb ette üksikute paragrahvide muudatusi. On § 1-st muudetud vastavalt konventsioonile ja ta ei

lähe lahku teistest peatükkidest tööstusliku töö seaduses. (E. Masik, põl: Aga esimene osa?) Just esimene osa vastab konventsiooni üleslugemisele. Ei ole õige härra Masik'u seletus, et need ettevõtted, kus alla 5 töölise, praegumaksva seaduse järgi ei kuuluks kinnitamisele. § 270. punkt 2. põhjal on nad pea kõik arvatud maksva seaduse põhjal haigekassa alla. Tähendab, tööstuse kohta on see küsimus otsustatud ja tööstuse pärast ei maksaks seda seadust laiendama hakata. On aga iseenesest väga tarvilik, et see seadus maksaks kõikide kohta. Kujutage omale ette haigekassa-osalise seisukorda. Kui ta töötab ühes asutuses, mis käib haiguskindlustusseaduse alla, siis seal maksab ta oma palgast pika aja jooksul kunni 2%. Praegu on aga aeg, kus rännatakse ühest tööasutusest teise, ja nimelt sellepärast, et üksikud tööharud või ettevõtted lõpetavad või vähendavad oma tegevust. (K. Tonkman, põl: Mispärast?) See on teine küsimus ja ei ole praegu arutamisel, aga ma võin Teile siiski öelda: sellepärast, et Teie seljataga seisvad inimesed on sarnast poliitikat ajanud, et ettevõtted pankrotti jäävad. See on lühidalt kokku võetud.

Sotsiaalseadused on Eestis palju nõrgemad kui teistes maades. Meil ei ole haiguskindlust välja arendatud ja ei ole ka üldsotsiaalne kindlust välja arendatud. Meil on ainult kaks kindlustusharu tööstuse kohta, nimelt: õnnetus- ja haiguskindlust. Tähendab meil see kindlust on enam kui poolik, ja kui inimene läheb ühest tööalast teise, kus kindlustuseadus maksev ei ole, siis kaotab ta õiguse abi saada. Kas sarnane seisukord siis loomulik on? Ei ole. Sellepärast tuleks see seadus maksuma panna kõigi tööasutuste kohta. Ka võistluse seisukohalt tuleb seda teha, sest kui tööstus seda välja kannatab, miks siis mitte ärid. Aga see küsimus on enam-vähem juba tegelikult otsustatud, ja uut toob see seadus juurde ainult nii palju, et ta arvab oma alla ka ärid, teatrid jne. Tööstus ei teeni kunagi nii palju, kui äriettevõtte, ja miks siis äriettevõttes töölised ja teenijad ei peaks kuuluma haiguskindlustusseaduse alla? Ma ei usu, et kõik ärid on halbades tingimustes. Meil on ärisid, kes enne Eesti riiki elanud, elavad Eesti riigi ajal ning elavad edaspidi ka. Need on äriettevõtted, kes ei hakka laiutama ja ei tee niisuguseid ärioperatsioone, mis üks mõistlik ärimees kunagi ei tee. Need elavad, kuna aga need äriettevõtted, kus on juhuslikud inimesed, kes sõjaajal on äridesse asunud, lähevad tagurpidi ja seal ei aita midagi, ei ka see, kui meie sotsiaalseadusi kärbime, neid andmata jätame. Härra Masik tähendab, et protsent, mis haiguskindlustuseadus nõuab, on kuus, kuid ka siin tuleb väike parandus teha, see protsent ei ole kuus... (Vahelhüüe paremalt poolt.)... ja üksiku-

tes kassades, kus liikmeid alla 400 ja kus omaga läbi ei tulda, on lubatud tõsta protsent 3 peale kahe asemel. Aga niisugused kassad ei ole loomulikud, vaid meil tuleb tüürida üldiste haigekassade poole ja neis kassades ei ole maksuprotsent kuus vaid kunni 6 protsenti. Siin on ka sisulik vahe olemas. Aga mis puutub sellesse, et praeguse korra juures ei saa seadust laiendada, siis pean ütleva, et see ei ole nii. Haiguskindlustusseaduses ei ole kord lahkuminev praegumaksvast korrast. Kord on üks ja seesama, ning kassad on ka ühesugused ette nähtud. Siin on küll ette nähtud üldised haigekassad, kuid sisuliselt on nad üks ja seesama ringkonna haigekassadega, ilma mingisuguse vaheta. Töökaitse komisjonis need küsimused lahkarvamist ei tekitanud, ja ma võin öelda, ning rõõmuga tunnistada, et ka põllumeeste esitajad selle vastu ei vaielnud. Nüüd aga leitakse, et see olla raske teostada jne. Nähtavasti on seal seisukohtade ümberhindamine ette võetud. Nüüd, mis puutub haigekassade omavalitsusesse, siis tunnistab härra Masik ise, et kui seda seadust laiendada kaubanduslike äriettevõtete peale, siis see toob haigekassadele juurde intelligent tööjõudu... (E. Masik, põl: Kes maksab?) Jah, kes maksab? Tööline maksab. Selle üle meie võiksime vaielda, see on ju niisugune küsimus, kus vaated võivad lahku minna. Mis meie siin hakkame vaidlema, kas see maks tuleb töölise või töösturi taskust. Ma ei pea seda otsustarbekohaseks, siin seda arutama hakata. Aga nüüd arvatakse, et nende tööalade, kus enam haritud tööjõud tegevuses on, haigekassade alla arvamine hädaohtlikuks muutub. Minu arvates haigekassade omavalitsus ainult võidaks selle läbi. Mispärast peaksime meie haigekassa valitsusse töösturite esitajad juurde võtma just siis, kui meie võiksime kindlust laiendada tööalade peale, kus on rohkem haritud inimesi?

Mis töödandjatesse puutub, siis ei ole kunagi Vene ajal nad haigekassa tegevusest tegelikult osa võtnud ega huvi tundnud, vähemalt suur-töösturid ei tee sellest kunagi tülüküsimust ja ei ole need suur-töösturid ka meil Eestis kunagi sarnast nõudmist üles seadnud. Töösturitel siin erilisi huvisid täita ei ole. Seadus määrab haigekassa tegevusele teatud piiri ja täiesti loomulik on, et haigekassa neis piirides peab talitama... (Vahelhüüe paremalt poolt: Kust tuleb kinnituskas?) Kust see summa tuleb, selle üle võib vaielda. Kas tuleb ta tööliste taskust täiesti või ka töödandjalt? Aga praktika on näidanud, et see haigekassa tegevust raskendab, kui ettevõtjate esitajad ka seal on. (E. Masik, põl: Siis ei saaks nõnda palju propagandat teha.) Propagandat?! Ei, propagandat meie haigekassad üldse ei ole teinud. Meie haigekassa tegevus on sündinud

nendes piirides, mis seadus on ette tõmbanud. Mis teie tähendate liidu töö peale hoolekande ja tervishoiu alal, siis on ka liit siin väga asjalikudes piirides tegutsenud, nimelt neis piirides, mis põhikirjas on ette nähtud. Kui teie ütlete, et haigekassa liidu häälekandja kirjutab tööpäeva pikkusest, ületunnitööst ja palgaküsimusest, siis on see täiesti loomulik ja haiguskinnitusorganide ülesanne. On kindlaks tehtud nimelt professionaal-tervishoiu poolt, et tööpäeva pikkusel, ületunnitöödel, madalatel palkadel, üldse sotsiaalsel oludel on väga suur mõju haiguste arvu peale. Sellega kuulub see küsimus täiesti haigekassa ja ta liitude ülesannete hulka. Ei tarvitse arvata, et haiguste vastu võideldakse sel teel, kui antakse igale inimesele, kes haige on, apteegist rohtu. Sarnane arstimisviis on ühekülgne ja iganenud. Seda on tunnustatud autoriteetide poolt. Ärahoidval haiguste vastu võitlemisel on palju suurem tähtsus, samuti tegelikus elus ka just tööpäeva pikkuse ja palgaolude normeerimisel. Just need kuuluvad haigusi ärahoidvate abinõude hulka, nii et sellest küljest ei saa teie mingisuguseid etteheiteid teha.

Edasi toote teie mõnesugused andmed kinnitusühisustelt, kus töölisteasutajaid ei ole. Ka seal on teatud omavalitsus, aga mispärast Teie, härra Masik, ei tee ettepanekut, et sinna ka töölisteasutajad saaksid. Teie toote kinnitusühisuse arvamisi haigekassa juures ette, kuid arvustage ka kinnitusühisust ennast, kes preemiade näol on sisse võtnud 60 miljonit marka, mis seisab seal surnud kapitaalina. Tööstus on raskes seisukorras ja kas ta ei võiks teid otsida, kuidas kinnituspreemiaid vähendada. Kui teie valitsemise kulusid vaatate ja samuti ka, kes kinnitusühisuse tegelased, siis näeme, kinnitusühisuse tegelane on härra Mauritz. Härra Mauritz on aga ka Harju panga direktor. Aga mis on siis Harju pank? Pankrottijäänud asutus. Ma arvan, selle eest võib ainult Teid tänada. Ei ole tarvis kinnituseaduse elluviimiseks pankrottijäänud asutuste tegelasi, ja kui meil töökaitse komisjonis esitab tööstureid endine Harju panga direktor, ma arvan, meie peaksime selle vastu protesteerima. Aga kuidas on Harju pangas asju aetud? 110 miljonit marka on Eesti pangale võlgu ja 90 miljonit kindlustamata. Mis see tähendab? Seda, et kodanikkude käest tuleb sisse võtta tasude näol, näiteks, 4—5-liikmelise perekonna pealt 4—500 marka, et katta need auke, mis Harju pank meie majanduseluses on toonud. Ärge tulge kahtlustama neid tegelasi, kes on kindla seaduse järelvalve all ja kes on asju korralikult ajanud.

Teie ütlete, et haigekassades on kontroll nõrk. Haigekassades on kahesugune kontroll: 1) kontroll liikmete eneste läbi ja 2) palgaline

kontroll, see tähendab, on kontrolöör ametisse palgatud. Peale selle — üle kõige on arstlik kontroll kindlate eeskirjade järele ja nende eeskirjade rikkumist tahab see parandus-ettepanek suuremal määral karistada. Kontroll on korralik ja ei saa teie seda tõendama tulla, et inimesed, kes haiged on olnud, simuleerivad, teevad endid haigeks, kui nad haiged ei ole. Võib olla, et üksikuid simulante on, kuid peab tähendama, et need on siiski üksikud nähtused. Kui siit tullakse ütleva, et töölised, kes haiged ei ole, raha välja võtavad, siis on see nende süüdistamine kaelakohtulises kuriteos, mille eest karistada võidakse. Kui teil niisuguseid juhtumisi on, siis pöörake vastavate võimude poole, kes neid karistavad, kes raha on välja võtnud ja ka neid, kes seda on välja andnud. Neile on kõrge karistus ette nähtud. (Vahelhüüe.) Kus kohal on? Haigekassad praegu ka ise võitlevad niisuguste nähtuste vastu ja on ka selleks teid leidnud.

Mis teie „Töö ja Tervises“ leiate, see ainult kõneleb Teie väidete vastu, nii et need etteheited langevad täiesti ära. Ma pean ütleva, et liig lubamata viisiks tuleks pidada, kui tullakse haigekassa liitu kahtlustama. Haigekassade liit on lühemat aega tegutsenud seaduse piirides ja on neid kohustusi täitnud, mis ta kompetentsi kuuluvad. Nüüd on teil antipaatiat selle liidu vastu. Teil on vastikus üldse kõikide töölisteorganisatsioonide vastu ja mitte üksi töölisteorganisatsioonide, vaid kõigi sarnaste organisatsioonide vastu, kes sinna ei kuulu, kus teie olete. Mina arvan aga, et sellest vastikusetundest välja minnes ei tohi niisuguseid järeldusi teha, ei tohi avalikke asutusi, kes oma tõsiste ülesannete juures, nii kergel viisil kahtlustama tulla. Kui teil on mõnesugused andmed olemas, siis tooge nad ette. (E. Masik, põl: Ma loen varsti ette!) Teie võite ju ette lugeda, mis soovite. Kõik, mis on kirjutatud „Töö ja Tervises“ on hea. Teie arvates peab ta kirjutama ainult haiguskinnitamisest. Mitte üksi haiguskinnitus, vaid kõik sotsiaalküsimused kuuluvad ta kompetentsi. (M. Martinson, põl: Ja ka sotsiaalne propaganda.) Noh, Teil on see propaganda nii väga südame peal. Ma usun, et Teie ka öösel kell 1 üles tõusete, käed üle pea lööte ja ütlete — sotsialist. Aga see on juba teatud tõbi, kui igalt poolt hakatakse „propagandat otsima“, kui igal pool ainult propagandat nähtakse. Ka haigekassade liit peab propagandat tegema ja seda propagandat tehakse sotsiaalseaduste, tööolude parandamise, üldse tööliste seisukorra parandamiseks. Kui seda haigekassade liit ei teeks, siis täidaks ta oma ülesandeid ainult ühekülgselt.

Mis puutub arstiabi haigekassade kätte võtmisesse ja selle tagajärgedesse, siis ei saa selle

kohta niisuguseid järeldusi teha, nagu siin eelkõneleja tegi. Kunni 1. septembrini oli Tallinnas arstiabi andmine töösturite käes. Seda teostati nii halvasti, nii puudulikult, et kui see 1. septembril haigekassa kätte läks, siis inimesed, kes senni arstiabi ei saanud, olid sunnitud seda võimalust kasutama ning pöörasid arstide poole. (M. Martinson, põl: Mis linnas praegu räägitakse?) Mina käin turul küll, kuid mis turunaised räägivad, seda ma ei kuule, selle kuulamiseks pole mul aega. Kui Teid huvitab, mis linnas räägitakse, siis tulge siia ja jutustage. Mispärast esimestel kuudel suured väljaminekud olid Tallinna haigekassal, selleks olid ka oma põhjused. Võtame selles küsimuses mitte ainult Tallinna haigekassa, vaid mõne muu, näiteks Tartu haigekassa. Tallinnas, kui arstiabiandmine oli töösturite käes, siis oli abiandmine puudulik. Nüüd on see haigekassa käes. Kuid Tartu haigekassa asjaajamises ja korralduses ei leia teie mingisuguseid puudusi, ei ka selles, et seal on arstiabiandmine haigekassa käes. Seal tullakse omaga läbi ja inimesed saavad arstiabi korralikult. Sedasama teeb ka Tallinna haigekassa, kui ta pikemat aega on sel alal tegutsenud. Ühe kunni kahe kuuga ei saa seda küsimust otsustada. Tallinna haigekassa on hakanud kindlaid ambulantsse sisse seadma, kindlaid arste ametisse palkama jne. Ja kui seal võetakse mõnesugused muudatused ühe või paari kuu pärast ette ning muudetakse arstiabi andmist ja arstiabi määrusi, siis tehakse seda vastavalt põhikirjale. Just põhikirjas on ette nähtud, et sarnastel kordadel tuleb nii talitada, teisiti ei saa. Kui on näha, et ei tulda sel kujul läbi, siis tuleb neid määrusi muuta.

Mingisugust propagandat seal ette heita ei saa. Ma ütlesin, et propaganda on tarvilik, propagandat tuleb teha. On ju niisugune töölisteraueulik meeleolu maad võtnud, vihatakse igat töolist ja katsutakse seda viha igalpool välja valada. (K. Ipsberg, põl: Teie olete tööliste kõigesuurem vaenlane.) Kui Teie seda ütlete, siis ei tarvitse ma seda olla. Tagajärg on see, et meie olud lähevad palju halvemaks, kui nad praegu on. Inimesed on sunnitud meeleheitel välja rändama. Igal nädalal rändab 200 kunni 400 inimest välja ja mis see tähendab? Teie ütlete, et on loomulik nähtus, sest Vene ajal rännati ka välja. Kuid Vene ajal rännati välja ligidale, teatud kohtadesse, umbes sarnastesse oludesse, nagu meilgi oli, kui aga inimesed Brasiiliasse rändavad, siis on see meeleäraheitmine, mis neid sunnib seda tegema. Ega teie sellest ju midagi ei küsi, teile on peasi, kui need üksikud grupid, kes on saanud küüned sisse lüüa, kui need ka edaspidi

saavad oma küüned seal ligidal hoida. See on, mis loob meeleolu tööliste vastu, nii et teie igast küsimusest, isegi haiguskinnitusküsimusest teete tülikäsimuse ja ei taha isegi neid kõige väiksemaid tarvidusi, mis töölistele hädatarvilikud, rahuldada. Noh, sellest teie meeleolust võib ka aru saada, aga ma ütlen, et see ei tule tuluks ei riigile ega rahvale, Kui meil on praegu sotsiaalsed raskused, kui meil on praegu majanduslik kriis, siis mitte sellepärast, et meil oleks sotsiaalseadustega laiutatud, nagu teie seda oma kõnekoosolekutel ja niisuguste seaduste arutamiste juures teete, vaid seal on kõigepealt kaasa mõjumas üleilmilised tegurid, selleks kaasa mõjunud on peasjalikult ka veel need ringkonnad, kes praegu viha ja vaenuga töölisti üle külvavad. Nende ringkondade laastav poliitika on meie majanduselu peale niiviisi mõjunud. Aga need inimesed, kes meie panku ja tööstusasutusi on pankrotini viinud, liiguvad praegu seltskonnas, kuna mõnes teises riigis pankrottijäänud pankiir omale kuuli pähe laseks, tal on niipalju ausust, kuid meil seda ei ole, vaid teine päev tuleb meil niisugune pankiir seltskonda, on aus mees ja laseb end igale poole valida. Vaadake, eestlasel on nii palju jultumust olemas, kas see aga teda aitab, on küsimus. Need väited ja kahtlustused, mis teie tööliste ainsama kinnitusorganisatsiooni vastu olete ette toonud, on liig läbipaistvad, on liiga nõrgad sellepärast, et nad ainult vaenust ja pimedast vihast, peab ütleva ka ainult omakasust läbi imbutatud on. Kuid niisuguseid seaduseelnõusid maha matta oleks juba karjuv ülekohus. (K. Ipsberg, põl: Teie olete tööliste kõige suurem vaenlane.) Mis Teie minu kohta halba ütlete, see on minule ainult plussiks.

Juhataja **T. Kalbus**: Faktiliselt märkuks on sõna Riigikogu liikmel Masik'ul.

E. Masik (põl): Väga austatud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin teha paar märkust selle kohta, mis härra Johanson ette kandis. Esiteks, ma ei eitanud haiguskinnitamist ja ei eita seda kunagi. Olen tähendanud, et haiguskinnitamine on tarvilik ja kordan seda praegu, kuid eitan seda lappimise poliitikat ja korda, kuidas meil tahetakse kinnitamist maksma panna.

Teiseks rääkis härra Johanson, nagu oleksin mina riivanud neid suuri aateid ja eesmärke, mis olemas haigekassa liidul. Mina põhjendasin oma järeldusi sellega, mis haigekassa liidu ametlik häälekandja, nimelt „Haigekassa“ või ümberristitud „Töö ja Tervis“,

avaldab. Härra Johanson on haigekassa liidu asjaajaja ja sellest on selge, et ta peaks kõikide nende sihtide ja eesmärkidega tuttav olema, missuguseid see liit üles seab. „Haigekassa“ aprill-mai 1925. a. väljaandest loeme: „Eestimaa haigekassade liit seab oma lähemaks ülesandeks järgmise töökava: 1) selgitada sotsiaalse kindlustuse tarvidust ja tähtsust ja teha kihutustööd palgatööliste kindlustuse seaduse laiaulatuslikuks maksmapanekuks. Tarvilikul korral välja töötada ja“... (Aruandja L. Johanson: No, mis seal halba?) Ei midagi, aga sellel ei ole haigekassaga ka midagi tegemist. „...esitada vastavaile valitussasutustele sellekohased seaduseelnõud ja kavad. 2) Kihutustööd teha selleks, et kõik haigekassad liidu liikmeks astuksid. 3) Asutada haigekassa liidu asjaajamise büroo, kust liitu kuuluvad haigekassad oma tegevuses ette tulevate küsimuste kohta juhatust saaksid ja kes tarviduse korral liitu kuuluvate haigekassade arvepidamist jne.“ See büroo on asutatud, mis ka iseenesest väga mõistlik. Kuid kui vaatame, kellest büroo koos seisab, kas nendest, kes haiguste kohta võivad selgusi anda ja asjatundjad on, siis näeme kahjuks, et see nii ei ole. Kui vaatame saatesõnu ja neid eesmärke, mis üles loetud, ja mis sel organisatsioonil olema peavad, siis näeme, et nende hulgas ei ole ühtki punkti, mille järele võiks öelda, et haiguskinnitamist tahetakse praeguse seaduse järgi otstarbekohaselt korraldada. Seal on edasi juhtkiri avaldatud õige laialiste sotsiaaluenduste nõudmistele ning klassivahede ülesõhutamise kohta, mis lõpeb: „Niisugune on sotsiaalne olukord, mille parandamiseks teede ja abinõude otsimise „Haigekassa“ oma ülesandeks seab.“ Edasi kirjutatakse: „Võitluses sotsiaalse olukorra parandamise ja tööliste seisukorra kindlustamise eest on tähtis ühisjõud. Selleks peab olema haigekassade liit...“ Siin on must valge peal see, mille vastu härra Johanson vaieldas tahtis.

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Masik, Teie kõneaj on täis.

E. Masik (põl): Ma soovitaksin härra Johanson'ile veel lugeda „Töö ja Tervis“ lehekülj 130. Seal on haiguse kontrolli kohta öeldud: „Juhataja poolt haigete kontrollimine oma asjatundmatuse tõttu ei ole mitte soovitatav ja selle tulemused võivad ebaõiged olla.“ (Aruandja L. Johanson: Kõnelege laevandusest ja riigi-laevandest.) Sellest omal ajal. (Aruandja L. Johanson: Jah, selle üle meie kõneleme veel ja rahvas kuuleb.) Siis samas artik-

lis: „Enamalt jaolt haigekassades on haigete kontrollimine juhatuse liikmete kohuseks, välja arvatud Tartu üldine haigekassa, kus kontrollimist toimetab palgaline kontrolöörhalastajaõde.“ Et härra Johanson ise selle ametliku häälekandja vastutav toimetaja, siis on tema ometi seal kirjutanud seda, millele siin nüüd katsub vastu vaielda. Niimoodi aga asi ei lähe.

Juhataja **T. Kalbus**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **L. Johanson**: Kuna töökaitse komisjon ühel meelel selle seaduseelnõu vastuvõtmist pooldas, pean ma ülearuseks ta kaitsmiseks pikemalt sõna võtta, pealegi sisaldab ta parandusi vastavalt neile, mis juba Riigikogu on vastu võtnud tööstusliku töö seaduse paragrahvide juures ja peale selle vähemaid tehnilisi parandusi. Mina loodan, et Riigikogu enamus selle seaduseelnõu vastuvõtmist pooldab.

Juhataja **T. Kalbus**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud, seaduseelnõu pealkiri vastu võtta. Rkl. Masik'u poolt on ettepanek tehtud, käesolev seaduseelnõu anda rahaasjanduse komisjoni. Asun rkl. Masik'u ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 31 häält, vastu 19 häält, seega on ettepanek vastu võetud ja käesolev seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni antud.

17. Endise Eestimaa avaliku hoolekande asutuse varanduste Tallinna linnale andmise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **V. Linnamägi** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3.

Endise Eestimaa avaliku hoolekande asutuse varanduste Tallinna linnale andmise seadus.

§ 1. Tallinna linna omanduseks antakse kõigi õiguste ja kohustustega järgmised end. Eestimaa avaliku hoolekande asutuse (Estländsky Prikas Obschtschestvennaga Prisenija) varandused:

a) maa-ala, mis asub Tallinnas IV alevi hüpoteegi ringkonnas Liiva ja Kirikuaia tänavatel krep. nr. nr. 1197 ja 1198 all ja sellel maa-alal olevad ehitused päraldistega;

b) tähendatud asutuse haigemaja meditsiinlik ja majanduslik inventaar, selle haige-

maja juurde kuuluvad ladumaterjaalid ja aptee-
gi medikamendid ning tagavarad;

c) elektrijaama, pumbamaja ning teiste
ehituste juurde kuuluvad sisseseaded;

d) tähendatud asutuse varjupaik, mis 2.
veebr. 1885. a. kinnitatud sõjanõukogu otsuse
põhjal sellele asutusele antud ja mis asub
Tallinnas, S. Juhkentali tän. 52-a (osalt
kreposteeritud nr. nr. 787 ja 788 all) ühes
ehitustega ja kõige selle varjupaiga liikuva
varandusega.

§ 2. § 1. p. a all tähendatud ehitusi
võib Tallinna linn ainult haigemaja ja sellega
ühenduses olevate asutuste paigutamiseks kasu-
tada, kuna § 1. p. d all tähendatud varjupaiga
varandusi hoolekande otstarbeks tarvitama
peab.

Nende varanduste kasutamine mõneks
muuks otstarbeks või nende võõrandamine
võib sündida Vabariigi Valitsuse loal.

Kui linn kasutab neid varandusi mõneks
muuks otstarbeks ilma Vabariigi Valitsuse
loata, siis kaotab ta omad õigused nende
peale ja nad lähevad riigi omanduseks.

§ 3. § 1. tähendatud varandused kinnis-
tatakse Tallinna linna nimele. Linn on vabas-
tatud kinnistamismaksudest.

18. Üldise arveseaduse täiendamise seadus — II lugemisel.

Juhataja **T. Kalbus:**
Üldkommissjoni aruandja
rkl. A. Tamme puudumise
pärast täidab aruandja
kohuseid üldkommissjoni
esimees A. Jõeäär.

Aruandja **A. Jõeäär** kannab ette
ja eraldi hääletamisel võetakse vastu
nähtava enamusega seaduseelnõu peal-
kiri ja tekst.

Üldise arveseaduse täiendamise seadus.

Üldise arveseaduse (S. K. VIII k. II j.)
§ 320. lisa peatükk II „Tulude revideerimise
reeglid eriti“ p. 3. märkus 2 („Riigi Teataja“
nr. 81/82 — 1924. a.) pannakse maksma järg-
mises redaktsioonis:

Riigikontrollile on lubatud 1918.—1925. a.a.
aruannetes ettetuleva puuduliku tempelmaksus-
tamise asjas kirjavahetust alustamata jätta,
kui igal üksikul juhusel puuduva tempel-
maksu summa ei ole üle 20 marga.

19. Tsiviilkoht- upidamise seaduse muut- mise seadus varanduste aresti alla

Juhataja **T. Kalbus:**
Üldkommissjoni aruandja
rkl. Holberg'i puudumise
pärast täidab aruandja
kohuseid üldkommissjoni
esimees A. Jõeäär.

panemise, hoiuleandmise ja müügi asjus — II lugemisel. Aruandja **A. Jõeäär**
kannab ette ja eraldi
hääletamisel võetakse
vastu nähtava enamuse-
ga seaduseelnõu
pealkiri ja tekst.

Tsiviilkohtupidamise seaduse muutmise sea-
dus varanduste aresti alla panemise, hoiule-
andmise ja müügi asjus.

Tsiviilkohtupidamise seaduse §§ 978, 1010,
1012, 1047 ja 1048 muudetakse järgmiselt:

§ 978. Pristav on kohustatud kutsuma
aresti pealepanemise juurde kaks tunnistajat
või kohaliku politsei esitaja:

1) kui maja välised ukсед on lukus ja
nende lahtitegemisest keeldutakse;

2) kui ei avata uksti seestmistes tubades
või keeldutakse lukustatud ruumide lahti-
tegemisest;

3) kui arest pannakse peale võlgniku
äraolekul.

Märkus. Mitteilumise eest ilma
seadusliku takistuseta karistatakse tunnis-
tajat rahukohtu trahviseaduse § 29. järele.

§ 1010. Hoidja määratakse nõudja ja võlg-
niku kokkuleppel, kui nad aga kokku ei
lepi, siis kohtupristavi poolt.

Pristav võib hoidjaks määrata ka võlg-
nikku, kellel ei ole õigust hoiulevõtmisest
keelduda. Ei ole nõudja nõus võlgniku hoid-
jaks määramisega, ja paneb omalt poolt
ette isiku, kes on nõus varandust hoiule
võtma ja kelle kohta ei ole olemas § 1012.
ettenähtud takistusi, siis võib pristav selle
isiku hoidjaks määrata.

§ 1012. Kohtupristav ei või ilma mõlema
poole kirjalikult antud nõusolekuta määrata
hoidjaks:

1) isikut, kes seaduse järele ei või olla
tunnistajaks;

2) oma enese abikaasat ja esimese ning
teise astme sugulasi ja hõimlasi;

3) nõudjat ja nõudja või võlgniku abi-
kaasat, kodukondseid ja kahe astme hõim-
lasi, samuti sugulasi otsejoones kõigis astmeis
ja küljoones kahes astmes, olgu siis, et
võlgnikku kodus ei ole ja kedagi teist ei leidu,
kes nõus oleks varandust hoiule võtma.

§ 1047. Müümine peab sündima kella
9 ja 6 vahel päeval.

§ 1048. Kui müümise algul keegi ost-
jatest ei ilmu või ilmub ainult üks, siis peab
kohtupristav, kes müümist toimetab, ootama
ostjaid vähemalt 2 tundi.

20. Piimasaaduste väljaveo kontrolli seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Juhataja **T. Kalbus:** Järjekorras on sõna rkl. Vain'il. (J. Vain, stp: Ei tarvita!) Rkl. Vain sõna ei tarvita, siis on järjekorras sõna põllutöoministeriumi esitajal

Et põllutöoministeriumi esitaja puudub, siis on sõna rkl. Tonkman'il. (K. Tonkman, põl: Ei tarvita!) Rkl. Tonkman sõna ei tarvita. (L. Johanson, stp: Isegi härra Tonkman ei tarvita sõnal!)

Seaduseelnõu teksti kohta on esitatud järgmised parandused:

1) Rkl. Vain'i poolt: Panen ette 3. lõikes 1. reas „ $\frac{3}{4}\%$ “ asemel võtta „ 1% “.

2) Rkl. Pool'i poolt: „Võtta § 1. viimaseks lõikeks: „Piimasaaduste väljaveokontrolli seaduse põhjal sissetulnud summade tarvitamise eelarve ja aruande vaatab läbi komisjon, mille liikmeteks põllutöoministeriumi ja rahaministeriumi esitajad ning esitajad nende põllumajanduslikkude organisatsioonide poolt, kelle osavõtu komisjoni töödest põllutöoministeritarvilikuks tunnistab. Komisjoni poolt läbivaadatud eelarve ja aruande kinnitab põllutöominister.“

Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **K. Tonkman:** Mina vaidlen härra Vain'i ettepaneku vastu protsendimäära tõsta, sellepärast et see küsimus oli küllalt põhjalikult kaalutud rahaasjanduse komisjonis. Rkl. Pool'i ettepanekuga — võtta viimase lõike asemele uus lõige — ühinen, see sisuliselt ei muuda, aga selgitab asja.

Juhataja **T. Kalbus:** Aruandja on rkl. Pool'i ettepanekuga ühinenud, sellepärast ei tule see eriti hääletamisele, kui ei nõuta.

Hääletamisele tuleb rkl. Vain'i ettepanek, võtta „ $\frac{3}{4}\%$ “ asemel „ 1% “ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen seaduseelnõu teksti ühes rkl. Pool'i parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu tekst vastu võetud.

(Hüüded: Lõpetada!) Ettepanek on tehtud, lõpetada koosolek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9 õhtul.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **A. Rei.**

Abiesimees **T. Kalbus.**

Abisekretäär **L. Raudkepp.**